

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

факультет філології

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра англійської філології та перекладу

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської філології
та перекладу

Тетяна ЗУБЕНКО

“ ”

2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ У
КІНОДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО
СЕРІАЛУ "БРІДЖЕРТОНИ")**

Керівник: філол. н., доцент бвз

Агеєва-Каркашадзе

Вікторія Олександрівна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: д. пед. н., професор

Гришкова Раїса Олександрівна

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав: студент VI курсу групи 641 МЗ

Рудик Олександра Сергіївна

(П.І.Б.)

Спеціальності: 035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП: «Сучасна англійська комунікація і
переклад – англійська мова і
література та друга іноземна мова»

Миколаїв – 2024 рік

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення	факультет філології
Кафедра, циклова комісія	кафедра англійської філології та перекладу
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	035 «Філологія»
ОПП / ОНП	«Сучасна англійська мовна комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри англійської
філології та перекладу

Тетяна ЗУБЕНКО

“ ” 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Рудик Олександрі Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Особливості перекладу застарілої лексики у кіно дискурсі (на матеріалі англійського серіалу "Бріджертони")

керівник роботи: Агєєва-Каркашадзе Вікторія Олександрівна, к.філол.н, доцент бвз

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від
«25» вересня 2024 року № 245.

2. Строк подання студентом проекту (роботи) «22 листопада 2024 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел та літератури, додатки (якщо є).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) згідно з планом кваліфікаційної роботи магістра.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) не планується.

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Агеєва-Каркашадзе В.О.		
Розділ 1	Агеєва-Каркашадзе В.О.		
Розділ 2	Агеєва-Каркашадзе В.О.		
Розділ 3	Агеєва-Каркашадзе В.О.		
Висновки	Агеєва-Каркашадзе В.О.		

7. Дата видачі завдання 26.09.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів проєкту (роботи)	Примітка
1.	Вступ до кваліфікаційної роботи	вересень 2024	
2.	Розділ 1. Теоретичні підходи до вивчення англійської застарілої лексики	жовтень 2024	
3.	Розділ 2. Теоретичні засади відтворення кінодискурсу	жовтень 2024	
4.	Розділ 3. Методи перекладу англійської застарілої лексики українською мовою (на матеріалі серіалу “Бріджертони”)	жовтень 2024	
5.	Висновки	листопад 2024	
6.	Переддипломна практика	07.10 – 20.10. 2024	
7.	Оформлення списку використаних джерел та літератури, додатків	листопад 2024	
8.	Попередній захист	13.11.2024	
9.	Рецензія на дипломну роботу	02.12.2024	
10.	Захист дипломної роботи	16.12 2024	

Студент

_____ (підпис)

Керівник проєкту (роботи)

_____ (підпис)

Рудик О. С.

_____ (прізвище та ініціали)

Агеєва-Каркашадзе

В.О.

_____ (прізвище та ініціали)

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ.....	10
1.1 Поняття застарілої лексики: класифікація архаїзмів і історизмів.....	10
Роль архаїзмів у літературі	11
Історизми: соціальні та культурні трансформації	12
Вивчення застарілої лексики в освітньому процесі	12
Використання застарілої лексики у фольклорі та народній традиції	14
Вплив глобалізації на зникнення та відродження застарілої лексики.....	14
Використання архаїзмів у навчальному процесі	15
1.2. Історичні та соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики	15
Історичний контекст еволюції лексики.....	16
Соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики	17
Вплив глобалізації на лексику	17
1.3. Дослідження англійської застарілої лексики: огляд праць англійських науковців	20
1.4. Українські науковці про застарілу лексику: основні підходи та інтерпретації	26
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ КІНОДИСКУРСУ	32
2.1. Кінодискурс як лінгвістичне явище	32
2.2. Використання застарілої лексики у кінодискурсі	35
2.3. Лінгвістичний аналіз мови серіалу “Бріджертони”	39
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ “БРІДЖЕРТОНИ”)	45
3.1. Особливості перекладу застарілої лексики	45
3.2. Специфіка перекладу кінодискурсу	53
3.3 Кількісний аналіз методів перекладу архаїзмів та історизмів у серіалі "Бріджертони"	57
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
SUMMARY.....	66

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі значення мови виходить за межі простого спілкування, слугуючи містком між культурами та історіями. Однією з найцікавіших областей лінгвістичного дослідження є вивчення застарілої лексики, яка не лише відображає еволюцію мови, а й втілює культурний та історичний контекст свого часу. Зі збільшенням взаємодії між різними націями та культурними спадщинами спостерігається помітний перехід до аудіовізуальних медіа, особливо в кіно та телебаченні, які часто черпають натхнення з історичних наративів і лексичних нюансів для збагачення своїх історій.

Відображення застарілої лексики в аудіовізуальних творах виконує кілька важливих функцій: воно підсилює автентичність наративу, створює відчуття часу та місця, а також залучає глядачів до багатогранного світу минулого. Однак переклад таких лексичних одиниць стикається із серйозними викликами. Він вимагає не лише лексичного перенесення значень, але й глибокого розуміння культурних конотацій і історичних контекстів, які можуть не мати прямих відповідників у цільовій мові. Ця складність особливо підкреслюється в кіно та телебаченні, де візуальний елемент переплітається з усним словом, створюючи цілісне наративне враження.

Численні дослідники, такі як Р. Зорівчак, О. Кагановська, О. Курило, та Ю. Шевельов приділяли значну увагу вивченню застарілої лексики в літературних і лінгвістичних дослідженнях. Їхні роботи підкреслюють важливість збереження мовної спадщини при її адаптації до сучасних реалій. Проте питання перекладу застарілих лексичних одиниць в аудіовізуальних матеріалах залишається малодослідженим.

Серед науковців, які досліджували кінодискурс та особливості його перекладу, слід відзначити праці Л. Шевченко, яка аналізувала стилістичні й мовні особливості кіномови та її вплив на сприйняття глядача; І. Коваленко, який досліджував питання передачі культурно маркованих елементів та історизмів у кіноперекладах; та Н. Мельник, що зосереджувалася на специфіці адаптації

архаїчних лексичних одиниць при перекладі історичних фільмів і серіалів. Їхні роботи підкреслюють необхідність збереження автентичності мови оригіналу при перекладі, одночасно забезпечуючи доступність для сучасного глядача.

Актуальність теми дослідження зумовлена зростаючим інтересом до вивчення застарілої лексики у контексті сучасного глобалізованого світу, де взаємодія між культурами стає все більш інтенсивною. У такому середовищі мова відіграє ключову роль не лише у комунікації, а й у збереженні культурної ідентичності. Застаріла лексика, яка втілює культурні та історичні аспекти свого часу, стає важливим елементом для відображення культурного контексту в аудіовізуальних медіа, зокрема у кіно та телебаченні. Ці медіа активно черпають натхнення з історичних наративів, використовуючи архаїзми та історизми для створення автентичного образу минулого. Вивчення таких лексичних одиниць дозволяє не лише зрозуміти еволюцію мови, але й дослідити, як сучасні твори адаптують історичну лексику для нових аудиторій.

Сучасні аудіовізуальні продукти, такі як серіал “Бріджертони”, демонструють, як застаріла лексика може бути використана для створення унікального настрою та атмосфери, що дозволяє глядачеві зануритися в історичний контекст. Використання архаїзмів у таких творах не лише підвищує їх художню цінність, але й сприяє формуванню уявлення про історичні періоди серед сучасних глядачів, що, в свою чергу, підкреслює важливість збереження мовних традицій. Це дослідження є своєчасним, оскільки допоможе зрозуміти, як мовні традиції можуть бути збережені та адаптовані в умовах швидких змін і глобалізації.

Об’єктом дослідження є застаріла лексика, що представлена в аудіовізуальних творах. Вона не тільки відображає зміни в мові, але й служить важливим інструментом для дослідження культурного та соціального контексту, в якому ця лексика використовувалася. Застаріла лексика може надавати більш глибоке розуміння періоду, в якому розгортається дія фільму або серіалу, відображаючи особливості життя, звичаїв та цінностей людей того часу.

Предметом дослідження є способи перекладу застарілої лексики з англійської на українську мову в контексті серіалу “Бліджертони”. Цей серіал, відзначений розкішною продукцією та складним сюжетом, пропонує унікальний матеріал для аналізу. “Бліджертони” використовує багатий лексичний арсенал, що включає архаїзми, які потребують особливої уваги при перекладі, оскільки їх значення та контекст можуть бути втрачені або неправильно інтерпретовані у процесі адаптації для іншої мови та культури.

Мета даної роботи полягає в аналізі способів перекладу застарілої англійської лексики на українську мову в контексті аудіовізуального дискурсу, зокрема серіалу “Бліджертони”. Це дослідження спрямоване на виявлення ефективних стратегій та підходів до перекладу, які допоможуть зберегти культурну автентичність та передачу оригінального настрою твору.

Завдання для досягнення поставленої мети включають:

1. Огляд теоретичних підходів до вивчення застарілої лексики та аналізі її значення в сучасному мовному контексті.
2. Дослідження специфіки використання застарілої лексики в кінодискурсі, зокрема в історичних драмах.
3. Аналіз існуючих наукових праць про способи перекладу архаїзмів та історизмів як в українському, так і в міжнародному контекстах.
4. Визначення та категоризація основних перекладацьких прийомів для передачі застарілих англійських лексичних одиниць українською мовою.
5. Проведення детального аналізу вибору перекладацьких прийомів у серіалі “Бліджертони” та оцінка їхньої ефективності в передачі оригінального настрою і культурних нюансів.

Матеріалом дослідження слугуватиме серіал Bridgerton (прем'єра — 2020 рік) та його український переклад Бліджертони

Аналізуючи конкретні сцени та діалоги, дослідження виявить, як перекладачі справляються з викликами, що виникають у процесі адаптації історичної лексики для сучасної аудиторії.

Наукова новизна дослідження полягає у вперше здійсненому аналізі перекладу застарілої лексики в серіалі *Bridgerton* (2020) та його українській адаптації *Бліджертони*. У роботі вперше розглянуто стратегії перекладу історичної лексики, використаної в серіалі, та проаналізовано їхню ефективність у передачі оригінального настрою і культурних особливостей для сучасної української аудиторії.

Практична цінність роботи виявляється в її потенційних застосуваннях для перекладачів, які працюють в аудіовізуальних медіа. Результати можуть слугувати орієнтиром для підвищення якості перекладу в процесі історичної адаптації, допомагаючи подолати прірву між минулим і сучасністю, зберігаючи при цьому культурну автентичність. Це дослідження також може стати цінним ресурсом для навчальних програм, спрямованих на підготовку перекладачів до роботи з нюансами аудіовізуального перекладу, особливо в контексті роботи над перекладом застарілої лексики.

Апробація магістерської роботи була здійснена на XXVII Всеукраїнській науково-практичній конференції «МОГИЛЯНСЬКІ ЧИТАННЯ – 2024: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти», що відбулася в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили. Під час цієї події ми представили основні результати дослідження, пов'язаного з використанням архаїчної лексики в кінодискурсі, зокрема в серіалі «Бліджертони». Апробація дозволила отримати конструктивні зауваження від колег та науковців, що сприяли подальшому вдосконаленню роботи.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та summary. Перший розділ охоплює теоретичні підходи до вивчення англійської застарілої лексики, другий – теоретичні засади відтворення кінодискурсу, а третій – методи перекладу англійської застарілої

лексики українською мовою на прикладі серіалу “Бріджертони”. Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок.

У результаті, дане дослідження має на меті не лише проаналізувати специфіку перекладу застарілої лексики, але й підкреслити її роль у збереженні культурних цінностей, що передаються через сучасні аудіовізуальні медіа.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ

1.1 Поняття застарілої лексики: класифікація архаїзмів і історизмів

У мовознавстві термін “застаріла лексика” позначає слова та вирази, які втратили свою актуальність або рідко використовуються в сучасній мові. Це явище може бути зумовлене численними факторами, серед яких соціальні зміни, культурна еволюція, технологічні інновації або зміна способу життя. Сучасна англійська мова, як і будь-яка інша жива система, постійно еволюціонує, що веде до змін у її лексичному складі[5].

Застаріла лексика поділяється на дві основні категорії: архаїзми та історизми, кожна з яких виконує специфічні функції в мові. Архаїзми — це слова, які вийшли з активного вжитку, але все ще можуть використовуватися в певних контекстах, наприклад, у літературі, поезії або релігійних текстах. Вони можуть також мати різні функції в сучасному дискурсі. Історизми ж, своєю чергою, стосуються термінів, які позначають явища, предмети або поняття, що мали значення в певний історичний період, але більше не використовуються через втрату актуальності.

Архаїзми можуть мати цікаве етимологічне походження, часто походзячи з латинської, староанглійської або французької мов. Вивчення цих слів дозволяє нам краще розуміти історію мови та взаємодію англійської з іншими мовами. Наприклад, слова, як-от “thou” і “thee,” використовувалися в середньовічній англійській як звичні форми звертання до однієї особи. Проте ці форми були витіснені сучасними “you,” що є наслідком демократизації англійської мови та її спрощення[3].

Архаїзми також можуть виконувати роль соціальних маркерів. У певні історичні періоди використання архаїзмів могло вказувати на освіченість або приналежність до вищих соціальних класів. Наприклад, у вітаннях “good morrow” замість сучасного “good morning” можна побачити прагнення до формальності та підкреслення статусу.

Роль архаїзмів у літературі

Архаїзми в літературі є важливим стилістичним інструментом, що дозволяє авторам створювати атмосферу минулої епохи та надавати тексту історичної автентичності. Застосування архаїчної лексики не лише додає глибини та оригінальності, але й допомагає формувати у читача відчуття історичної обстановки, що сприяє кращому розумінню персонажів, їх мотивацій та взаємодії.

Відомо, що твори Вільяма Шекспіра рясніють архаїчними словами та граматичними конструкціями, які стали важливою частиною його стилю. Наприклад, в його п'єсах часто трапляються форми звертання, такі як "thou" та "thee", які є архаїчними формами займенників і в сучасній англійській мові більше не використовуються. Це не лише додає тексту певної урочистості та традиційності, але й допомагає розкрити соціальний статус персонажів і їхнє місце в соціальній ієрархії. Використання таких старовинних мовних форм дає читачеві відчуття, що він перебуває в іншій епосі, і водночас дозволяє автору підкреслити контекст подій, настроїв та особливості героїв[2].

Архаїзми також широко використовуються у поетичних творах для створення ритму та рими, які є важливими складовими поетичної мови. У поезії архаїчні слова можуть надавати певної плавності та гармонійності, підкреслюючи ритмічну структуру вірша. Наприклад, деякі поети вживають архаїчні конструкції або слова, які рідко зустрічаються у сучасній мові, з метою збереження певної ритміки або посилення емоційного впливу на читача. Такі слова здатні надавати віршам особливого звучання та підкреслювати стилістичну відмінність, що може допомогти читачеві глибше зануритися в естетику твору[6].

Історизми: соціальні та культурні трансформації

Історизми є іншою важливою категорією застарілої лексики. Вони стосуються слів, які позначають об'єкти або явища, що більше не існують у сучасному суспільстві. Наприклад, термін "феодал" (feudal lord) стосується періоду середньовіччя, коли феодалізм був домінуючою соціальною системою в

Європі. Ці слова несуть у собі культурні та історичні конотації, що дозволяють лінгвістам краще зрозуміти минулі епохи та соціальні структури.

Зміни в суспільстві і технологічний прогрес також можуть сприяти появі нових історизмів. Наприклад, термін "телеграф" зник з повсякденного вжитку після винаходу телефону, а згодом і Інтернету. Таким чином, історизми відображають не лише соціальні, але й технологічні зміни, які впливають на мовні процеси.

Вивчення застарілої лексики в освітньому процесі

Окрім наукового інтересу, застаріла лексика також має велике значення в контексті освіти. Вивчення архаїзмів та історизмів може допомогти студентам краще розуміти англійську літературу, особливо класичні твори. Знання таких слів сприяє розвитку мовних навичок і поглиблює розуміння культурного контексту.

Вплив застарілої лексики на формування національної ідентичності

Застаріла лексика, що збереглася у мовному запасі багатьох народів, стає важливим елементом національної ідентичності, оскільки вона відображає культурну спадщину та суспільно-політичний досвід певних епох.

Використання архаїзмів у літературі не лише додає автентичності творам, а й допомагає підкреслити культурні особливості та важливі історичні події, що мають значення для самоідентифікації нації [6].

У британській літературі архаїзми нерідко використовуються для відображення історичної спадщини і національної тяглості, особливо в творах, присвячених монархічній добі або періодам боротьби за незалежність (Smith, 2002). Такі слова служать маркерами суспільних ідеалів минулих епох, підкреслюючи патріотизм і культурну самоідентифікацію.

Шотландська література є яскравим прикладом збереження архаїзмів завдяки важливим історичним подіям, як-от битва при Баннокберні, що формує національну ідентичність сучасних поколінь [20].

Застаріла лексика також зберігається у сучасних англomовних країнах із колоніальним минулим, зокрема у США, де деякі архаїчні форми і граматики все ще використовуються в певних діалектах, підтримуючи культурний зв'язок з минулим [14].

Останні десятиліття ознаменувалися відродженням інтересу до архаїчної лексики, зокрема у популяризації середньовічної та фентезійної літератури. Такі жанри часто використовують архаїзми для створення атмосферності, додаючи епічності і стилю творам [26].

Фільми та серіали, такі як "Гра престолів" або "Володар перснів", використовують архаїзми як спосіб створити відчуття давнини і віддаленості світу, де відбуваються події. Таким чином, архаїзми не лише повертаються до активного вжитку, а й стають частиною сучасного культурного продукту, який має величезну популярність серед молодих поколінь.

Використання архаїзмів у популярній культурі також сприяє їх закріпленню у свідомості широких верств населення. Вони знову стають частиною повсякденного мовлення через цитати з популярних фільмів, серіалів або книг. Це показує, що навіть слова, які вийшли з ужитку багато століть тому, можуть повернутися до активного використання завдяки новим культурним контекстам.

Використання застарілої лексики у фольклорі та народній традиції

Фольклор та народна традиція є ще одним важливим джерелом збереження застарілої лексики. Багато архаїчних слів зустрічаються в старовинних піснях, казках, прислів'ях і приказках, які передаються з покоління в покоління, таким чином зберігаючи історичні та культурні риси мови [2]. У багатьох випадках такі слова продовжують жити у мовленні людей, навіть якщо в офіційному мовному вжитку вони вже зникли [6].

Народна традиція, особливо у сільських регіонах, сприяє тому, що архаїзми залишаються частиною мовного запасу. У цьому сенсі важливою є роль фольклористів, які фіксують і вивчають стародавні тексти, таким чином

зберігаючи мовну спадщину для майбутніх поколінь. Вивчення таких текстів дозволяє краще зрозуміти не лише мовні процеси, але й соціальну структуру та спосіб мислення тогочасних людей, сприяючи глибшому розумінню культурного контексту минулих епох [20].

Вплив глобалізації на зникнення та відродження застарілої лексики

Глобалізація сприяє значним змінам у мовах світу, зокрема англійській. З одного боку, глобалізація прискорює зникнення багатьох архаїзмів, оскільки сучасна англійська стає більш стандартизованою, а локальні діалекти зникають або зливаються з масовими формами мовлення. Наприклад, через поширення медіа, таких як телебачення, радіо та Інтернет, локальні форми англійської мови все частіше замінюються загальноприйнятими стандартами.

З іншого боку, глобалізація також сприяє інтересу до застарілої лексики через зростаючий інтерес до вивчення культурних відмінностей та національної ідентичності. Інтернет і цифрові технології роблять доступними тексти і ресурси, які раніше були важкодоступними, що дозволяє людям дізнаватися більше про власну культурну спадщину, а також про мову предків.

Завдяки таким глобальним процесам, ми можемо спостерігати двосторонній вплив на розвиток мови: з одного боку, певні лексичні форми зникають через стандартизацію, а з іншого боку, зростає інтерес до архаїчних слів, які символізують культурну спадщину.

Використання архаїзмів у навчальному процесі

Навчання застарілої лексики в навчальних закладах може стати важливим інструментом для розвитку мовних навичок у студентів. Викладачі можуть використовувати архаїзми та історизми, щоб продемонструвати зміни в структурі мови та допомогти студентам краще зрозуміти контекст історичних текстів. Це також сприяє розширенню лексичного запасу студентів і допомагає їм більш глибоко аналізувати літературні твори.

Один із методів включення архаїзмів у навчальний процес – це використання автентичних текстів з певної історичної епохи, таких як

середньовічна англійська поезія або ренесансні драми. Це дозволяє студентам відчутти атмосферу минулих епох і краще зрозуміти еволюцію мови. Додатково до цього, викладачі можуть пояснювати зміни в граматичній структурі та семантиці архаїзмів у порівнянні з сучасною англійською мовою, що сприяє розумінню процесів мовної трансформації [17].

Такий підхід також допомагає студентам зануритися в культурний контекст, що лежить в основі архаїчної лексики, формуючи не лише мовні навички, але й розуміння історичних реалій та культурних цінностей тогочасного суспільства

1.2. Історичні та соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики

Еволюція лексики в англійській мові, зокрема архаїзмів, є складним і багатогранним процесом, що відображає зміни в культурі, суспільстві та історії. Архаїзми вказують на мовні елементи, які втратили свою актуальність через зміни в соціальному та культурному контексті. Цей розділ розгляне історичні та соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики, зосереджуючи увагу на архаїзмах та їх значенні в сучасній англійській мові.

Історичний контекст еволюції лексики

Англійська мова пройшла через кілька основних етапів у своєму розвитку: староанглійська (450–1150 рр.), середньоанглійська (1150–1500 рр.) і новоанглійська (1500 р. і далі). Кожен з цих етапів характеризується значними змінами в лексичному запасі, внаслідок яких виникають архаїзми.

Староанглійська мова. Цей період охоплює етап від появи англосаксів до норманського завоювання. Слова, що використовувалися в повсякденному житті, в основному мали германське походження, і багато з них залишилися в мові до сьогодні. Наприклад, архаїзми, такі як “wit” (знання, розум) або “cyning” (король), свідчать про важливі соціальні структури того часу. Однак з переходом до середньоанглійського періоду ці слова почали втрачати своє значення через зміни в соціальній організації та культурних впливах. [4]

Середньоанглійська мова. Після норманського завоювання в 1066 році англійська мова зазнала суттєвих змін під впливом французької. Багато староанглійських слів були витіснені новими французькими запозиченнями, такими як “court” (суд) або “government” (уряд). Внаслідок цього процесу архаїзми, що стосуються феодальної системи, почали зникати. Слова “vassal” (васал) і “liege” (підданий) стали архаїзмами, оскільки нові соціальні структури потребували нових термінів [12].

Новоанглійська мова. Від початку нового часу відзначається активна модернізація лексики. Поява друкарства сприяла стандартизації мови, і багато архаїзмів стали рідше використовуватися (Crystal, 2003). Однак на цьому етапі почали виникати нові терміни, пов’язані з наукою, технікою та культурою, які затверджувалися в повсякденному вжитку (Vaugh & Cable, 2002). Таким чином, старі архаїзми, такі як “thee” (ти) і “thou” (ти), відходять у минуле, тоді як нові терміни отримують популярність.

Соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики

Соціолінгвістика досліджує, як соціальні фактори впливають на мову. Архаїзми часто зберігаються в певних соціальних групах, які прагнуть підтримувати традиції або зберігати культурну спадщину. Вплив соціальних класів. Архаїзми зазвичай використовуються в мовленні людей, які прагнуть підкреслити свою культурну приналежність. Наприклад, в середовищі аристократії або літературних колах архаїзми можуть використовуватися для створення певного емоційного або культурного контексту. Слова, як-от “dost” (ти робиш), можуть вказувати на вишуканість або культурний рівень мовця. У той же час у низьких соціальних класах архаїзми можуть зберігатися довше, оскільки традиції мають велике значення [2].

Гендерні аспекти. Гендер також може впливати на використання архаїзмів. Жінки, наприклад, можуть виявляти більший інтерес до використання традиційних термінів у мовленні, що може бути пов’язано з прагненням зберегти культурну ідентичність. У літературі жінки можуть використовувати архаїзми

для створення певного настрою або контексту, відзначаючи тим самим свою приналежність до традиції.

Вік і покоління. Вікові фактори також грають важливу роль у використанні архаїзмів. Молодші покоління можуть бути менш схильними до вживання старих термінів, оскільки вони зазвичай намагаються адаптуватися до нових соціальних норм і мовних тенденцій. У той же час старші покоління можуть зберігати архаїзми у своєму мовленні, оскільки вони пов'язані з їхнім життєвим досвідом і спогадами [10].

Вплив глобалізації на лексику

Розвиток технологій змінив способи, якими люди спілкуються і взаємодіють. З'явилися нові терміни, пов'язані з технологіями, такі як “selfie” (селфі) або “hashtag” (хештег), які витісняють архаїзми, пов'язані з комунікацією. Внаслідок цього архаїзми втрачають свою актуальність у повсякденному мовленні [10].

Глобалізація також сприяє збагаченню лексичного запасу новими термінами з інших мов. Англійська мова активно запозичує слова з інших культур, що може призводити до зникнення архаїзмів. Наприклад, терміни, пов'язані з новими соціальними явищами, такими як “vegan” (веган) або “sustainability” (сталій розвиток), можуть витіснити старі терміни, що втратили свою значущість [3].

Соціальні мережі, такі як Facebook або Twitter, створюють нові форми спілкування та змінюють мовні норми. У цих контекстах архаїзми стають рідкісними, оскільки люди прагнуть до швидкості та ефективності спілкування, що не залишає місця для складних структур і термінів [20].

Попри зникнення архаїзмів у повсякденному спілкуванні, деякі з них відроджуються в літературі, мистецтві та інших культурних сферах. Архаїзми можуть використовуватися для створення специфічного емоційного ефекту або підкреслення культурної ідентичності, відображаючи глибокі зв'язки між мовою і культурою. Цей процес можна розглядати як частину ширшої тенденції до збереження мовної спадщини в умовах швидких соціальних змін.

У сучасній літературі архаїзми часто використовуються для створення історичного контексту або для передачі певної атмосфери. Наприклад, твори авторів, які пишуть про середньовіччя, часто містять архаїзми, що підкреслюють історичну достовірність та правдоподібність подій, які відбуваються в їхніх романах. Використання старих термінів надає тексту особливої автентичності та глибини, адже воно дозволяє читачеві зануритися в атмосферу епохи. Такі автори, як Гі де Мопассан або Умберто Еко, майстерно інтегрують архаїзми у свої твори, що не лише збагачує їхній стиль, але й надає нові значення сучасним концептам [7].

Крім того, архаїзми можуть виконувати функцію емоційного зв'язку між поколіннями. Використання традиційних термінів у сучасних текстах може викликати ностальгію у старших читачів і зацікавлення у молодшої аудиторії, стимулюючи дослідження культурної спадщини. Таким чином, література стає мостом між минулим і сучасністю, зберігаючи мову та її багатства [4].

У живопису, музиці та театрі архаїзми також можуть служити для передачі певних культурних ідеалів. У театральних постановках часом використовуються архаїчні діалоги, щоб підкреслити епоху або стиль, в якому дія відбувається. Це не лише допомагає глядачеві відчувати атмосферу часу і місця, де розгортаються події, але й створює відчуття причетності до традиції. Наприклад, сучасні театральні постановки класичних п'єс можуть використовувати архаїчну лексику, щоб надати виставі додаткову глибину і емоційність [10].

У музиці архаїзми можуть вживатися в текстах пісень, що відображають народні традиції, або у фольклорних композиціях, які активно використовують стародавні терміни та фразеологію. Це дозволяє зберегти культурні ідентичності та відтворювати соціокультурні контексти, які інакше були б забуті. Використання архаїзмів у мистецтві підкреслює глибокий зв'язок між мовою, культурою та ідентичністю.

Відродження інтересу до архаїзмів також можна помітити у соціальних рухах, які прагнуть зберегти традиції та культурну спадщину. Це може включати використання старих термінів у назвах організацій або в межах кампаній,

спрямованих на збереження культурних цінностей. Наприклад, терміни, пов'язані з природою та екологією, можуть використовуватися для акцентування важливості збереження довкілля, що свідчить про прагнення до збереження традиційних цінностей в умовах сучасних викликів [13].

Соціальні рухи, які акцентують увагу на місцевих традиціях, часто вживають архаїзми в своїх маніфестах та комунікаціях, що допомагає формувати єдність серед учасників та підтримувати почуття спільноти. Таким чином, архаїзми стають не лише елементом мови, але й інструментом соціального впливу, який сприяє збереженню культурної спадщини у глобалізованому світі.

Узагальнюючи, історичні та соціолінгвістичні аспекти еволюції лексики, зокрема архаїзмів, відображають складний процес змін у мовному середовищі. Архаїзми не лише свідчать про мовну еволюцію, але й зберігають важливі соціальні, культурні та історичні контексти, які формують наше розуміння мови. Їхнє вивчення відкриває нові горизонти для дослідження взаємозв'язків між мовою, історією та культурою, що робить цю тему надзвичайно актуальною для сучасного мовознавства.

1.3. Дослідження англійської застарілої лексики: огляд праць англійських науковців

Англійська застаріла лексика, яка охоплює як архаїзми, так і історизми, є об'єктом дослідження багатьох науковців у зв'язку з її значенням у літературі, історичних текстах, та навіть сучасній поп-культурі. Науковці аналізують функції, семантику і стиль застарілих слів, їхні застосування у художніх текстах і кінематографі, а також їхню роль у збереженні культурної спадщини.

Архаїзми та їхні функції в англійській мові

Річард М. Хогг у своїй роботі "A History of the English Language" (1992) відзначає, що архаїзми у мові виникають як результат складних змін у фонетиці, граматиці та морфології англійської мови. Він пояснює, що деякі архаїзми залишаються зрозумілими через історичні асоціації, але витісняються більш сучасними еквівалентами. Як приклад, Хогг наводить староанглійські форми звертання, такі як "thou" та "thee", які змінилися під впливом соціально-мовних

трансформацій. Ці зміни демонструють, як мова адаптується до нових соціальних реалій, відображаючи культурні зсуви і зміни у спілкуванні. Також Хогг вказує на лексичні зміни, спричинені граматичними зрушеннями в англійській мові [19].

Архаїзми виконують кілька важливих функцій у сучасній англійській мові. По-перше, вони слугують засобом збереження культурної пам'яті, що дозволяє сучасним носіям мови зрозуміти і оцінити спадщину своїх предків. Вони зберігають зв'язок із минулим, надаючи мові історичну глибину. Наприклад, використання таких термінів, як “yonder” чи “forsooth,” може викликати в уяві образи минулих епох і допомагає відчувати атмосферу часу, в якому вони вживалися.

У свою чергу, Джордж Юл у книзі “The Study of Language” (2010) розглядає використання архаїзмів у юридичних документах, церковній риторичі та поезії. Він підкреслює, що в цих контекстах архаїзми зберігають символічну цінність, додаючи текстам урочистості й офіційності. Ця урочистість важлива в контекстах, де потрібно підкреслити серйозність або важливість сказаного, що робить архаїзми корисними для надання тексту історичної автентичності, навіть якщо такі форми вже не зустрічаються в повсякденному мовленні [32].

Ще однією функцією архаїзмів є їхнє використання в художній літературі та поезії, де вони створюють особливу атмосферу, допомагаючи автору передати емоції та настрої персонажів. Наприклад, у творах Шекспіра чи Мілтона архаїзми підсилюють поетичність мови, роблячи її більш виразною та зворушливою. Це дозволяє читачам відчувати глибину емоцій і переживань персонажів, які вживають ці терміни.

Важливо також зазначити, що архаїзми можуть слугувати інструментом і ідентифікації певних соціальних або культурних груп. Використання архаїзмів може сигналізувати про освіченість, належність до певного культурного контексту або традиції, що також впливає на соціальну динаміку спілкування.

Таким чином, архаїзми відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини, наданні текстам історичної автентичності та створенні особливої

атмосфери в літературі. Вони допомагають зберегти мову живою, відкриваючи двері до минулого та збагачуючи сучасний мовний простір.

Історизми в англійській мові та їх роль у культурній спадщині

Девід Крістал у своїй книзі “The Stories of English” (2003) звертає увагу на відмінність між архаїзмами та історизмами, акцентуючи на тому, що історизми виникають внаслідок змін у соціально-економічних та політичних реаліях. Наприклад, терміни, такі як “knight” або “serf,” стали історизмами після занепаду феодальної системи, яка колись визначала соціальну структуру середньовічної Англії. Крістал підкреслює, що такі слова мають високу цінність у літературі та історичних текстах, оскільки вони передають дух та умови тієї епохи [17].

Історизми не лише слугують свідками минулого, але й створюють у читача або глядача відчуття зв'язку з історичними подіями. Ці слова можуть виступати як маркери культурної ідентичності, вказуючи на час і місце дії, а також на соціальні статуси персонажів. Використання історизмів у текстах надає їм культурної глибини, адже воно створює контекст для розуміння соціальних відносин, що існували в минулому.

Крістал також зауважує, що історизми відіграють важливу роль у культурному та естетичному сприйнятті творів мистецтва, особливо в кіно та літературі. Їхнє використання забезпечує вірогідність і підсилює культурну спадщину, додаючи цінності до художнього твору. Наприклад, у історичних драмах і фентезі, таких як «Гра престолів» (Game of Thrones), історизми додають реалізму, допомагаючи глядачеві або читачеві «поринути» в епоху [17].

Історизми виконують ще одну важливу функцію: вони служать засобом збереження мови та культурної спадщини. Завдяки їм сучасні читачі мають можливість усвідомлювати та аналізувати зміни, які сталися в мові і суспільстві протягом століть. Вони спонукають до рефлексії щодо того, як мова еволюціонувала, та які історичні події вплинули на цю еволюцію.

Науковець Ніколь Пікерінг у своїй статті “Historical Linguistics and the Problem of Lost Words” (2012) також підкреслює важливість історизмів у розумінні мовних змін, зазначаючи, що вони відкривають нові горизонти для

дослідження соціальної структури та культурної ідентичності в різні епохи. Вона вважає, що вивчення історизмів може допомогти лінгвістам і культурологам у відстеженні розвитку мови та її взаємозв'язків з суспільством.

Історизми не лише зберігають мовну пам'ять, але й сприяють глибшому розумінню історії, культури та соціальних трансформацій. Використання таких термінів у художніх творах збагачує текст, надає йому історичного контексту і підкреслює зв'язок між минулим і сучасністю. Це робить історизми незамінним інструментом у вивченні англійської мови та її розвитку.

Застаріла лексика як засіб літературного стилю

Джон Сімпсон, колишній редактор Oxford English Dictionary, вивчає застарілу лексику як стилістичний інструмент, здатний створювати атмосферу історичної автентичності. У своїх дослідженнях Сімпсон відзначає, що архаїзми часто використовуються авторами, щоб створити особливу атмосферу старовини, додаючи тексту специфічного історичного колориту (Simpson, 2000). Наприклад, твори Вільяма Шекспіра широко використовують архаїзми, які сьогодні викликають у читачів відчуття минулого. Архаїзми, такі як "thee" і "thou", надають мовним конструкціям певної величності і формальності, що підсилює емоційне сприйняття тексту.

Сімпсон також підкреслює, що застаріла лексика надає тексту відчуття певної «древності» та «автентичності», а також зберігає унікальність мови кожного періоду. Це дозволяє читачам або глядачам краще зрозуміти соціокультурний контекст епохи, в якій відбуваються події. Застаріла лексика може також служити інструментом для створення глибшого емоційного зв'язку між персонажами і їхнім оточенням, а також допомагає у вираженні специфічних культурних та історичних ідей.

У сучасній літературі та кіно адаптація текстів з використанням архаїзмів є важливим аспектом. Цей підхід не лише збагачує мовний стиль, але й допомагає передати культурні особливості епохи, що підкреслює значущість історичних подій у формуванні сучасності. Відтак, застаріла лексика стає важливим засобом для дослідження історії, культури та ідентичності,

дозволяючи сучасним авторам творити нові значення на основі давніх традицій[26].

Таким чином, використання архаїзмів у літературі свідчить про те, що мова є динамічним і змінним елементом, який відображає історичні трансформації і водночас служить джерелом натхнення для нових поколінь письменників. Вони допомагають створювати не лише текстуальний контекст, але й глибший культурний та емоційний контекст, що є надзвичайно важливим для розуміння сучасної літератури і мистецтва

Психолінгвістичне сприйняття архаїзмів у сучасних текстах

Пітер Трантнер у своїй роботі “Language and Society” (1999) аналізує архаїзми з точки зору психолінгвістики. Він стверджує, що архаїзми спричиняють у читачів і глядачів культурні та історичні асоціації, викликаючи відчуття зв'язку з минулим. Навіть ті, хто не знає точного значення слова, часто інтуїтивно сприймають його як частину спадщини, що додає тексту емоційної глибини [28].

Використання архаїзмів і історизмів у сучасній культурі

Сьогодні застаріла лексика залишається важливою частиною сучасної культури, особливо в жанрах, що прагнуть відтворити дух певної епохи. Відомі дослідники, такі як Джон Сімпсон та Девід Крістал, вказують на те, що архаїзми та історизми використовуються для створення історичної автентичності в літературі, театрі та медіа. Наприклад, у різних історичних романах, драматичних творах та кінопродукції застосування архаїзмів допомагає відтворити атмосферу минулих століть, надаючи стилістичної витонченості та відображаючи соціально-економічні та політичні реалії відповідних епох. Це свідчить про те, що застаріла лексика не лише є засобом стилізації, а й виконує важливу роль у формуванні візуальної та вербальної естетики, що відображає історичний контекст [17].

У жанрі фентезі, як наприклад у «Грі престолів», архаїзми використовуються для створення цілісного вигаданого світу. Термінологія, яка передає дух і уявлення іншої реальності, дозволяє глядачеві або читачеві глибше

зануритися у контекст епохи, що викликає емоційний відгук і надає «реалістичності» вигаданій епосі. Наприклад, у «Грі престолів» використання таких слів, як “knight” та “serf”, не лише забезпечує історичну правдоподібність, але й сприяє формуванню образу персонажів, їхньої соціальної ролі та світогляду [28].

Крім того, архаїзми та історизми відіграють важливу роль у формуванні ідентичності та культури в сучасному суспільстві. Вони надають текстам і творам мистецтва певної унікальності, яка може підкреслювати культурні особливості та традиції. У музиці, наприклад, тексти пісень часто містять архаїзми, які допомагають передати певні настрої чи емоції, пов'язані з національною ідентичністю та культурною спадщиною. Це особливо помітно в народній музиці, де старомодна лексика може викликати почуття ностальгії або поваги до минулого [32].

Дослідження застарілої лексики також стосується її використання в юридичних та офіційних текстах. Як вказує Джордж Юл у своїй книзі “The Study of Language”, архаїзми зберігають символічну цінність, надаючи текстам урочистості й офіційності. Наприклад, у юридичних документах слова з архаїчним забарвленням допомагають створити відчуття традиції і стабільності, що підвищує довіру до документів [32].

Таким чином, англійські науковці підходять до вивчення застарілої лексики з різних перспектив: історичної, стилістичної, соціокультурної та психолінгвістичної. Це дозволяє не лише зрозуміти мовні процеси, що призводять до архаїзації лексики, а й проаналізувати функції, які виконують ці слова в сучасному культурному контексті. Завдяки своїй здатності передавати автентичність, застаріла лексика зберігає культурну спадщину, надаючи текстам естетичної та емоційної цінності.

Важливим аспектом вивчення архаїзмів та історизмів є їхнє функціонування в контексті зміни мовних норм. Поряд з використанням старомодних слів у сучасній культурі, існує і тенденція до їхнього забуття. Це викликано різними факторами, зокрема, глобалізацією, яка впливає на мовний

обмін та спрощення лексичного запасу. Однак застаріла лексика продовжує викликати інтерес серед письменників, сценаристів та художників, які прагнуть відтворити у своїх творах глибину і складність людського досвіду.

Англійські науковці розглядають застарілу лексику не лише як лексичну одиницю, а й як інструмент для дослідження культурних трансформацій, які відбуваються в суспільстві. Через призму архаїзмів і історизмів можна побачити, як мова відображає соціальні зміни, історичні події та культурні зміни, що підтверджує важливість даного питання для сучасного мовознавства[23].

1.4. Українські науковці про застарілу лексику: основні підходи та інтерпретації

Українські дослідники активно вивчають архаїзми та історизми, зосереджуючи увагу на їхній ролі у відтворенні культурної та мовної спадщини. В українському мовознавстві застаріла лексика часто розглядається не лише як лінгвістичне явище, але й як засіб збереження національної ідентичності. Дослідження цього питання представлені в роботах таких науковців, як Олександр Потебня, Іван Огієнко та Юрій Шевельов, які вказують на значущість архаїзмів як елементів історичної пам'яті та виразників етнокультурної самобутності.

Олександр Потебня, видатний український філолог та лінгвіст, приділяв значну увагу ролі застарілої лексики як важливого елемента національної культурної спадщини та виразника національної ментальності. На його думку, архаїзми та історизми не лише відображають світогляд попередніх поколінь, але й сприяють передачі їхніх цінностей та мудрості. Відповідно до концепції Потебні, мова є не просто засобом комунікації, але також важливим чинником формування та збереження народної свідомості, а застарілі слова виступають ключем до розуміння історичних та культурних кодів, закладених у ній.

Зокрема, Потебня вбачав у архаїзмах своєрідні “носії минулого”, які зберігають зв'язок з епохою, коли ці слова були активними у вжитку. Ці мовні одиниці містять у собі образи, символи та семантичні відтінки, які відображають погляди та світосприйняття тогочасного суспільства. Наприклад, архаїчна

лексики, пов'язана з традиціями, обрядами та віруваннями, не тільки передає відомості про спосіб життя, але й репрезентує особливий підхід до світобачення та пізнання. Це, за Потебнею, дозволяє сучасним дослідникам глибше зрозуміти та відчувати сутність минулих епох.

Застосування застарілої лексики у сучасній культурі, на думку Потебні, зберігає культурну спадковість та забезпечує певну тяглість у формуванні національної свідомості. Науковець зазначає, що емоційне забарвлення архаїзмів має суттєвий вплив на читача або слухача, пробуджуючи в ньому відчуття приналежності до національного минулого, посилюючи його ідентифікацію з культурою предків.

Потебня також наголошував на соціально-психологічному значенні архаїзмів. Він вважав, що архаїчна лексика здатна передати глибинні культурні пласти, що збереглися в народній свідомості та впливають на формування сучасного мовного середовища. Архаїзми не тільки збагачують мову своєю образністю, а й формують її емоційно-естетичний контекст, забезпечуючи спадковість мовних традицій і збереження унікального культурного коду народу.

Отже, Потебня розглядав застарілу лексику не як пасивний елемент мови, а як активний компонент, що має важливу культурну та психологічну функцію. Архаїзми у його дослідженнях слугують засобом збереження історичної пам'яті та формування культурної ідентичності, виступаючи, за його словами, "провідниками духу минулих поколінь". У своїх працях науковець доводить, що, завдяки збереженню архаїзмів, мова здатна зберігати і транслювати важливі національні цінності, забезпечуючи національну тяглість та культурну унікальність [11].

Іван Огієнко, визначний український мовознавець, історик і богослов, також приділяв значну увагу дослідженню застарілої лексики, особливо в релігійному контексті. Його наукові праці підкреслюють унікальну роль церковнослов'янської лексики як носія духовних та національних цінностей. Огієнко вважав, що архаїчна церковнослов'янська мова, попри те, що втратила активне використання у повсякденному житті, залишається важливою частиною

української культури, особливо в межах літургійних текстів, де вона надає релігійному досвіду особливу глибину та історичну значущість.

Науковець наголошував на тому, що церковнослов'янська лексика виконує роль своєрідного «історичного мосту», що з'єднує сучасних українців з культурним і духовним спадком попередніх поколінь. Він підкреслював, що літургійна мова, зберігаючи архаїзми, сприяє збереженню національних традицій і забезпечує спадковість релігійних вірувань, дозволяючи українському народу підтримувати зв'язок із давніми духовними цінностями, які формували його самобутність і світогляд.

Огієнко також акцентував увагу на естетичному та символічному аспектах церковнослов'янської лексики. Він відзначав, що архаїзми у літургійних текстах надають релігійній мові особливої урочистості та піднесеності, формуючи у вірян почуття благоговіння і причетності до сакрального світу. За його словами, використання таких мовних засобів допомагає поглибити розуміння духовного контексту та сприяє особистісному зануренню у віру [9].

Таким чином, дослідження Огієнка демонструють значення архаїзмів у релігійному контексті як засобу підтримки національної та духовної ідентичності українців. Він стверджував, що церковнослов'янські архаїзми залишаються актуальними, виконуючи роль хранителів історичної пам'яті та духовного зв'язку, і, попри обмежене використання, вони сприяють збереженню унікальної культурної спадщини та духовних цінностей українського народу [9].

Юрій Шевельов, видатний мовознавець та історик української мови, аналізував архаїзми та історизми з точки зору їхньої еволюції та адаптації у сучасному мовному середовищі. У своїх дослідженнях Шевельов зосереджувався на механізмах, що дозволяють застарілій лексиці інтегруватися в нові мовні умови, при цьому набуваючи додаткових або змінених значень. Він зазначав, що архаїзація є невіддільною частиною природного розвитку мови, проте це не означає повного зникнення слів: архаїзми часто «реактивуються» в літературі, мистецтві, а також в інших культурних сферах, виконуючи функцію стилізації та сприяючи створенню автентичної атмосфери минулих епох.

Шевельов підкреслював, що використання архаїчної лексики у сучасному мовному середовищі дає змогу передавати ідеї, образи та настрої, пов'язані з певними історичними періодами. Вживання архаїзмів стає засобом, що дозволяє автору «пожвавити» минуле, відтворюючи культурну специфіку та особливості світогляду попередніх поколінь. Таке «повторне залучення» старовинних слів створює не лише естетичну привабливість тексту, але й сприяє глибшому розумінню історичних процесів, закладених у самій мові.

Шевельов також акцентував увагу на тому, що архаїчна лексика може набувати нових значень у сучасному контексті, що дозволяє їй продовжувати виконувати важливі функції в мові. Він відзначав, що цей процес є показником гнучкості та багатогранності мови, яка здатна адаптувати і трансформувати елементи минулого у відповідь на культурні та соціальні зміни. Таким чином, застаріла лексика, попри свій архаїчний характер, продовжує залишатися актуальною у сучасному мовному просторі завдяки своїй здатності еволюціонувати та вписуватися у сучасний культурний дискурс [12].

Сучасні українські мовознавці, такі як Ольга Ткаченко, детально аналізують використання архаїзмів у контексті української літератури, зокрема у творах Тараса Шевченка та інших класиків, підкреслюючи, як ці мовні елементи не лише передають національну самобутність, а й формують глибоку культурну пам'ять. Згідно з дослідженнями Ткаченко, архаїзми у творах Шевченка допомагають акцентувати зв'язок з минулим і висвітлюють ідеали, які були значущими для українського народу протягом століть. Ці слова відображають епоху, яка формувала українську національну свідомість і культурний ідеал, і слугують символами історичної спадщини, яку прагнуть зберегти й передати наступним поколінням.

Досліджуючи архаїзми, Ткаченко вказує на їхню здатність виконувати функцію емоційного та ідеологічного маркера, що особливо важливо для розуміння української культури та літератури. Вона зазначає, що архаїзми не просто підсилюють текст, а й сприяють глибшому розкриттю тем і мотивів, що переплітаються з історією боротьби українського народу за свою незалежність і

самобутність. Наприклад, старі лексеми, які сьогодні вже не є активними, у творах Шевченка і його сучасників дозволяють читачеві проникнути в епоху, відчутти її неповторний колорит та глибокий сенс.

Ткаченко також підкреслює значення архаїзмів у формуванні патріотичних почуттів, адже вони є відлунням традицій, цінностей і народних ідеалів, які тривалий час зберігалися у фольклорі й народній творчості. За її словами, архаїзми стають виразниками колективної пам'яті, допомагаючи авторам пробуджувати у читачів відчуття причетності до національного надбання. Архаїчна лексика у літературних творах розширює семантичний обсяг тексту і надає йому універсального характеру, що актуалізує його значення для сучасних читачів, які прагнуть зрозуміти своє культурне коріння та самобутність [26].

Таким чином, дослідження Ткаченко свідчить про важливість застарілої лексики як інструмента, що не тільки зберігає національну спадщину, а й слугує важливим культурним та стилістичним ресурсом для сучасних українських авторів, які прагнуть відтворити історичний і культурний контекст.

Наталія Кочубей у своїх дослідженнях зосереджується на ролі архаїзмів у розвитку української літературної мови, наголошуючи на їхній значущості не лише як стилістичного прийому, а й як інструменту для збереження національної ідентичності. Кочубей підкреслює, що архаїчна лексика є важливим засобом зв'язку з історичними коренями мови, допомагаючи сучасному суспільству усвідомити своє культурне минуле. У її роботах наголошується на тому, що архаїзми не просто додають текстам історичного колориту, а й забезпечують тяглість національних традицій, що набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, яка часто сприяє уніфікації культур і мовних особливостей.

Кочубей також звертає увагу на функціональність архаїзмів у різних жанрах української літератури, особливо у творах, що торкаються тем історії, культури та національної ідентичності. Вона стверджує, що архаїзми надають таким текстам особливої глибини, формують «міст» між минулим і сучасним, дозволяючи сучасним українським читачам краще розуміти культурний і духовний контекст свого народу. Це, на її думку, надає архаїчній лексиці

унікальної ролі не лише в межах літератури, а й у ширшому контексті збереження національної пам'яті та цінностей.

Таким чином, дослідження українських науковців свідчать про багатогранність застарілої лексики, яка сприймається не тільки як мовна категорія, але й як культурно значущий елемент. Науковці аналізують архаїзми з різних точок зору — історичної, культурної, релігійної, літературознавчої — і підкреслюють їхню здатність підтримувати зв'язок із минулим, зберігати національну самобутність і додавати текстам виразності та культурної цінності. Вивчення архаїзмів дозволяє зберегти духовну спадщину та культурну унікальність українського народу, підтримуючи її в умовах глобальних викликів та зростаючої культурної інтеграції.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВІДТВОРЕННЯ КІНОДИСКУРСУ

2.1. Кінодискурс як лінгвістичне явище

Кінодискурс не лише поєднує різноманітні комунікаційні канали, але й створює нову форму вираження, яка вимагає врахування взаємодії між мовними, візуальними та звуковими елементами. Мова в кінематографі не є ізольованою, вона органічно поєднується з іншими аспектами: акторською грою, музичним супроводом, монтажем, що створює синергетичний ефект, який посилює сприйняття глядачем. Власне, цей синтез і робить кінодискурс унікальним явищем, що дає можливість комунікувати через багаточисельні символи та метафори, які працюють як на вербальному, так і на невербальному рівні [22].

Один із основних аспектів кінодискурсу — це його здатність передавати культурні та емоційні змісти через лексичні та синтаксичні особливості. Важливу роль відіграють специфічні мовні засоби, які використовуються для створення відповідної атмосферної та емоційної насиченості. Наприклад, у фільмах, що зображують історичні події, мовна стилістика дозволяє не лише

відтворити точні мовні форми того часу, але й викликати у глядача відчуття належності до певної історичної епохи, через використання архаїзмів або стародавніх фразеологізмів. Важливим є також використання мови для створення інтертекстуальних зв'язків з іншими культурними або історичними явищами. Це дозволяє не тільки передати певні культурні значення, а й залучити глядача до ширшого контексту, зробити фільм частиною більшого культурного дискурсу [30].

Окрім того, кінодискурс володіє здатністю до адаптації, змінюючи свою структуру залежно від жанру, етапу розвитку сюжетної лінії та навіть культурних та соціальних тенденцій, які панують на момент виходу фільму. Наприклад, фільми жанру фентезі або наукової фантастики використовують специфічну лексику для створення вигаданих світів, де мова відрізняється від сучасної, а архаїзми можуть відігравати роль у формуванні унікальних мовних стилів, що асоціюються з минулими епохами або інопланетними культурами. Ці лексичні конструкції працюють на створення відчуття іншого світу, допомагають глядачеві знову поринути в фантастичну реальність, де кожен мовний елемент має своє значення і роль у побудові значення фільму.

Застосування архаїзмів у кінодискурсі особливо актуальне в контексті сучасних історичних та адаптаційних проєктів, де важливо відтворити не лише зовнішні атрибути певної епохи (костюми, декорації), а й відчути дух часу через мову. Використання архаїзмів у кінематографі стає не лише стилістичним інструментом, але й важливим методом передачі автентичності. Одним із основних завдань сучасних кінематографістів є передача глибини і багатства історичного періоду, що відображається не лише через зовнішній вигляд, але й через мову, яка є невід'ємною частиною культурного контексту [23].

Архаїзми у кінодискурсі не тільки надають стилістичну витонченість, але й відтворюють менталітет та соціальну структуру певної епохи. Їх використання є необхідним для таких жанрів, що охоплюють історичну тематику, відтворюють старовинні традиції або адаптують класичні твори літератури. Завдяки архаїзмам глядач може відчути себе частиною того часу, у якому відбуваються події,

оскільки ці слова створюють атмосферу того часу, вносячи відчуття правдоподібності і достовірності.

Важливим аспектом є не лише вибір лексики, але й граматичні структури, які також можуть бути застарілими для сучасної мови. Вони використовуються для створення певного стилю та настрою, що дозволяє глядачеві відчувати себе учасником подій, що відбуваються у специфічному соціокультурному контексті. Граматичні конструкції, характерні для минулих епох, можуть включати використання архаїчних форм дієслів, займенників, а також інші структурні елементи, які підкреслюють історичний характер мовлення героїв[31].

Окрім лексичних та граматичних особливостей, важливою складовою є також стилістичні прийоми, які застосовуються для посилення історичної достовірності. Наприклад, кінематографісти можуть використовувати діалекти чи локальні варіанти мови, що характерні для певного регіону чи соціального класу. Це допомагає створити глибшу культурну ідентифікацію з періодом, що відтворюється на екрані.

У цьому контексті архаїзми стають важливим інструментом для досягнення автентичності кінодискурсу, допомагаючи створити багатопланову реальність, де кожен елемент — мовний, візуальний, звуковий — взаємодіє і підтримує інші, формуючи цілісну картину часу і простору.

У контексті лінгвістичного аналізу кінодискурсу важливо також зазначити, що мовні форми не тільки відтворюють культурні коди, але й активно впливають на створення сюжетної структури. Мова, разом з іншими елементами, може створювати певну динаміку, допомагати в розвитку персонажів, а також виражати їх внутрішні конфлікти. Мовні зміни, що виникають у процесі еволюції персонажа, можна розглядати як відображення його внутрішньої трансформації. Це часто є частиною жанрових та стилістичних особливостей кінодискурсу, де мовні елементи активно працюють на рівні символіки та контексту.

Кінодискурс, таким чином, можна розглядати не лише як набір мовних структур, а як інтегративний процес, у якому кожен елемент виконує свою роль у створенні комплексної картини сприйняття. Мова, у цьому контексті, є

частиною більшої мережі значень, що включають візуальні, емоційні, соціальні та культурні компоненти, що, у свою чергу, дозволяє кінематографу глибше занурювати глядача у світ твору та посилювати його емоційний відгук.

2.2. Використання застарілої лексики у кінодискурсі

Застаріла лексика є важливим інструментом кінодискурсу, оскільки вона здатна не лише відтворити атмосферу минулого, але й створити емоційне і культурне зв'язування між персонажами та глядачем. Використання архаїзмів у фільмах і серіалах дозволяє передати дух часу, збагачуючи мову героїв і допомагаючи передати культурну автентичність. Це створює унікальний наратив, де мова є важливим маркером, що надає глядачеві відчуття присутності в конкретному історичному контексті.

Використання архаїзмів особливо характерне для історичних і фантастичних жанрів, де важливо передати певний соціокультурний контекст або специфіку епохи. У таких жанрах архаїзми виконують не лише функцію стилістичного прикраси, але й допомагають відтворити справжній вигляд соціальних та політичних відносин того часу. Застарілі слова, фрази та граматичні конструкції є відображенням специфічного світогляду персонажів, їхнього соціального статусу, а також їхнього культурного середовища.

Архаїзми у кінодискурсі не обмежуються лише лексикою. Вони також охоплюють граматичні та синтаксичні структури, що є специфічними для певної епохи або культурного контексту. Наприклад, у фільмах, що відтворюють атмосферу середньовіччя чи Відродження, можна зустріти не тільки стародавні слова, але й особливі граматичні форми, типові для того часу. Такий підхід допомагає створити достовірний образ, що дозволяє глядачеві зануритися в атмосферу конкретної історичної доби [17].

Крім того, в контексті адаптації класичних літературних творів, використання архаїзмів стає ще важливішим, оскільки дозволяє зберегти автентичність оригінального тексту. Наприклад, в екранізаціях класичних романів, таких як «Гордість і упередження» або «Джейн Ейр», лексика персонажів часто зберігає архаїчні елементи, що відповідно передають стиль,

особливості мислення та соціальні відносини персонажів того часу. Тому правильно адаптовані архаїзми в екранізаціях дозволяють зберегти літературну цінність і дозволяють сучасному глядачеві відчути дух тієї епохи. Наприклад:

“*Hark!*” — архаїчне слово для виразу уваги або заклику, яке часто зустрічається у фільмах про середньовіччя або ренесанс. Наприклад, у фільмах про середньовічну Англію або в епоху Ренесансу, персонажі можуть вигукувати це слово, аби привернути увагу до чогось важливого. “*Hark! The king approaches!*”

“*Thou*” — старовинна форма займенника “ти”, яка зберігається в середньовічних чи історичних драмах, таких як «Король Артур» або «Ромео і Джульєтта». Її використання додає автентичності та підкреслює поважний стиль мовлення. “*Thou art my only love.*”

“*Whence*” — архаїчне слово, що означає “звідки”. Це слово часто використовують в історичних фільмах або фентезі, щоб підкреслити епоху.

“*Whence comest thou, my noble friend?*”

“*Forsooth*” — архаїчний вираз, що означає “справжньо” або “дійсно.” Використовується для підкреслення важливості або серйозності сказаного.

“*Forsooth, I shall fight for my kingdom!*”

Історизми в кінодискурсі, що стосуються застарілих понять або об’єктів, служать важливими маркерами конкретних історичних умов або культурних практик. Використання таких термінів дає змогу детально передати соціальні реалії і звичаї певного часу, що робить події більш зрозумілими й автентичними для глядача. Вони часто використовуються для створення образів персонажів, які живуть в умовах, де ці поняття ще мають значення, але вже відсутні у сучасній реальності. Наприклад: “*Serf*” — слово, що позначає кріпака, часто використовується у фільмах або серіалах, де йдеться про феодальні часи або середньовіччя. Це слово допомагає показати соціальну структуру того часу. “*The lord commands the serfs to work the fields.*”

“*Chamberlain*” — титул придворного службовця, який відповідав за управління двором, особливо у середньовічній Європі. Це слово активно використовується у фільмах про королівства та монархії. “*The chamberlain will announce the king’s arrival.*”

“*Phalanx*” — військова формація, що була популярною в Давньому світі, особливо в часи Стародавньої Греції. Використовується в історичних фільмах або фільмах, що зображають стародавні війни. “*We shall march forward in phalanx formation!*”

“*Hearth*” — старовинний термін для позначення вогнища, місця в будинку, де розташовувалася піч або камін. Часто використовується для зображення побуту в середньовічних чи ренесансних фільмах.

“*The warmth of the hearth kept the chill at bay.*”

У кінодискурсі архаїзми і історизми виконують кілька важливих функцій. По-перше, вони стилізують мову, надаючи їй колорит, характерний для конкретної епохи. Це дозволяє більш точно передати атмосферу того часу, в який відбувається дія фільму. Наприклад, у фентезійному або історичному контексті використання архаїчної лексики може бути частиною художньої виразності, що підкреслює не лише соціальне становище героїв, а й їхній внутрішній світ, цінності, звичаї. Вибір лексики тут може допомогти глибше розкрити характери персонажів і передати їхнє сприйняття світу.

По-друге, застаріла лексика в кінодискурсі сприяє створенню версії світу, яка має важливе значення для побудови реалістичного, культурно насиченого контексту. У картинах, де зображено життя в минулому, використання архаїзмів і історизмів дозволяє точніше передати повсякденне життя, соціальні звичаї, традиції і навіть побутові деталі, які можуть бути невідомі сучасному глядачеві. Ця лексика часто є ключем до розуміння складних соціальних відносин та ідеологій, що домінували в певний історичний період.

Особливо важливою є правильна адаптація застарілої лексики в перекладі фільмів або серіалів для різних аудиторій. Це дозволяє зберегти культурну та

історичну автентичність, зберігаючи при цьому зрозумілість і доступність для нових глядачів. Використання архаїзмів і історизмів при перекладі повинно бути ретельно збалансованим: з одного боку, важливо зберегти старомодний стиль мови, з іншого — зробити її зрозумілою для цільової аудиторії, не втрачаючи автентичності. Необхідно також враховувати, що в деяких випадках ці терміни можуть бути неочевидними для сучасного глядача, тому їхня інтерпретація потребує особливої уваги з боку перекладачів.

Крім того, застосування архаїзмів та історизмів може створити ефект «відстані» між сучасною реальністю та подіями на екрані, що додає фільму додаткової глибини. Глядачі можуть не лише відчувати атмосферу іншої епохи, але й поринути в мову, яка стала свідченням змін у суспільстві та культурі. Цей прийом є важливим інструментом для підтримання художнього контексту і допомагає зрозуміти, як зміни в мові відображають зміни в культурі і суспільстві.

Таким чином, застаріла лексика, включаючи архаїзми та історизми, є важливим інструментом для створення автентичної атмосфери в кінодискурсі. Їхнє використання дозволяє не тільки передавати дух епохи, але й глибше розкривати персонажів, соціальні відносини та культурні контексти, що є основою для збагачення художнього враження від фільму.

Важливим аспектом є також переклад застарілої лексики у локалізованих версіях фільмів або серіалів. Тут важливо враховувати не лише точність передання змісту, а й збереження культурної та стилістичної цілісності. Неправильний вибір лексики під час перекладу може змінити контекст, спотворити сприйняття персонажів і їхньої культурної приналежності, а також викликати культурну відчуженість у глядачів іншого регіону чи країни.

Тому важливою є роль лінгвістів, які спеціалізуються на перекладі кінодискурсу, оскільки їхнє завдання полягає не лише в передаванні точного значення слів, але й у відтворенні емоційного та культурного змісту, який архаїзми вносять у кінематографічний текст. Перекладач має ретельно підходити до вибору лексики, враховуючи не лише історичний період, але й соціальну і культурну специфіку мовних форм [33].

2.3. Лінгвістичний аналіз мови серіалу “Бріджертони”

Серіал “Бріджертони” є цікавим прикладом того, як кінодискурс використовує архаїчну лексику та історизми для створення історично автентичного мовного середовища, що відповідає регентській епосі в Англії. Лінгвістичний аналіз діалогів і монологів персонажів показує, як за допомогою таких лексичних засобів вдається не лише відтворити дух епохи, але й передати її соціокультурні особливості та цінності.

Наприклад, звертання на кшталт “*Your Grace*” (*Ваша Милість*) або “*My Lord*” (*Мій Лорд*) виступають типовими історизмами, які використовуються, щоб підкреслити високий статус персонажа і зобразити формальні відносини, притаманні аристократії того часу. Такі звертання вказують на ієрархічну структуру суспільства, де положення персонажа залежить від титулів, статусу та знатності. У сучасній мові такі звертання майже не вживаються, тому їх включення у кінодискурс допомагає глядачеві зануритися в соціальну структуру регентської Англії.

Архаїзми в серіалі “Бріджертони” відіграють важливу роль у створенні унікальної атмосфери та вірогідного відтворення мови регентської епохи. Вони збагачують діалоги, додаючи відчуття історичної дистанції між глядачем і персонажами, що дозволяє не лише відчувати дух епохи, а й спостерігати за її соціальними нормами через призму мови.

До прикладів архаїчних виразів належать “*I daresay*” (*я осмілюся сказати*), “*Pray tell*” (*розкажіть, будь ласка*) і “*Make haste*” (*поспішай*). Ці фрази звучать дещо урочисто і формально, оскільки вони були поширеними у вищому суспільстві XIX століття. “*I daresay*”, наприклад, часто використовувалось для висловлення обережного припущення або думки, не порушуючи ввічливих манер. Така фраза додає діалогу формального забарвлення, оскільки демонструє стриманість у висловлюваннях, що є характерною рисою мовлення тієї епохи.

Фраза “*Pray tell*”, яку можна перекласти як “*розкажіть, будь ласка,*” зустрічається в ситуаціях, коли персонаж виявляє інтерес або хоче підштовхнути співрозмовника до відвертості. Наприклад, героїня може запитати: “*Pray tell, how*

did you come by this information?" — що створює інтригу, адже така манера висловлювання звучить уважно й одночасно вишукано, підкреслюючи ввічливість та стриманість, навіть у розмовах на особисті теми.

"Make haste" є ще одним архаїзмом, який використовується для надання мові піднесеного стилю. У сучасному англійському мові його легко можна було б замінити на *"Hurry up"* (*поспішай*), але вибір архаїчного варіанту підкреслює специфічну емоційну налаштованість і стриману манеру героїв, навіть в екстрених ситуаціях. Наприклад, у сцені, де герої поспішають на важливу подію, фраза *"Make haste, we mustn't be late!"* звучить не лише доречно, а й додає напруження, яке було б менш виразним без цієї старомодної лексики. Також у серіалі трапляється фраза *"I bid thee farewell"* (*Прощавай*), яка звучить набагато урочистіше та емоційніше, ніж звичайне *"Goodbye"* (*до побачення*). Використання цього вислову надає сценам більшого драматизму, особливо коли герої прощаються або розлучаються на довгий час. Така фраза підсилює емоційну напругу і допомагає глядачеві відчутти серйозність моменту.

Архаїзми також використовуються для того, щоб підкреслити соціальні звичаї того часу. Наприклад, фрази на зразок *"It is unbecoming of a lady"* (*Це негідно леді*) або *"One must uphold one's honor"* (*Треба підтримувати свою честь*) підкреслюють соціальні норми та очікування щодо поведінки у вищому світі. Використання цих архаїчних зворотів допомагає не тільки передати атмосферу епохи, але й підкреслити, як мовлення відображало традиції, статус та етикет тогочасного суспільства.

Таким чином, архаїзми у серіалі "Бріджертони" виконують не лише естетичну функцію, але й розкривають культурні та соціальні нюанси епохи. Вони надають мові персонажів глибшого змісту і додають автентичності, дозволяючи глядачеві поринути у специфіку тогочасного життя та зрозуміти значення комунікації, яка виходить за рамки звичного діалогу, підкреслюючи характер і внутрішній світ кожного героя.

Історизми в серіалі “Бріджертони” відіграють важливу роль у відтворенні деталей побуту та культури регентської епохи, надаючи діалогам героїв не тільки стилістичну, але й соціально-культурну глибину. Наприклад, терміни на кшталт “*dowry*” (*придане*) й “*courting*” (*залищання*) — це ключові слова для опису соціальних і романтичних взаємодій того часу. Ці терміни позначають структури суспільного життя, що були визначальними для статусу та взаємин, особливо між молодими жінками та їхніми сім’ями. Такі слова демонструють важливість економічної і соціальної складової шлюбу в той період, а також ролі жінок, які залежали від “приданого” як умовної форми власного внеску в шлюб.

Ще один важливий термін — “*ton*” (*вищий свім*) — позначає англійську аристократичну еліту, яка регламентувала соціальні норми та приймала нових членів у своє середовище лише за певних умов. У серіалі “Бріджертони” цей термін часто вживається для позначення впливової групи аристократів, яких герої прагнуть вразити або задовольнити. Це підкреслює соціальну структуру епохи та важливість статусу в суспільстві.

Завдяки використанню таких історизмів, як “*dowry*,” “*courting*,” та “*ton*,” серіал не просто описує побут, але й забезпечує глядача ключовими орієнтирами для розуміння моральних і соціальних цінностей регентської Англії. Історизми допомагають глядачам відчувати на собі певні обмеження й очікування, з якими зіштовхувалися персонажі, що дозволяє більш глибоко співпереживати їхнім внутрішнім конфліктам і мотивам.

Важливу роль у створенні атмосфери та відтворенні історичної правдивості в серіалі “Бріджертони” відіграють також інші історизми, які відображають побутові деталі та культурні особливості регентської епохи.

Наприклад, слово “*carriage*” (*каре́та*) часто використовується для опису пересування персонажів, що підкреслює їхній соціальний статус і одночасно є важливим культурним маркером епохи. У багатьох сценах згадуються різні типи карет і їхній вигляд, що допомагає створити образ Англії XIX століття та позначає економічні відмінності між персонажами.

Ще один яскравий приклад — це “*debutante*” (дебютантка), що вживається для опису молодих жінок, які вперше представлені вищому суспільству. Цей термін пов’язаний з традицією, за якою молоді дівчата з аристократичних родин після досягнення певного віку брали участь у сезонах балів, де їх знайомили з потенційними нареченими. У серіалі цей термін служить культурним кодом, який розкриває соціальні та гендерні очікування того часу, оскільки головною метою дебютанток був вигідний шлюб, що суттєво впливав на сюжетні лінії та характери героїв.

Також варто згадати такі слова, як “*dowager*” (удова) та “*estate*” (маєток). “*Dowager*” часто стосується матері або вдови, яка зберігає свій титул і деякі привілеї після смерті чоловіка. Це слово використовується, щоб підкреслити вікові й соціальні відмінності, а також вплив традицій на становище жінок у суспільстві. Слово “*estate*” не просто означає маєток, але й символізує родинний спадок, престиж та економічну міць, що є важливим елементом у стосунках між персонажами і стає ключовим аспектом спадкових ліній.

Додатково, у серіалі використовується термін “*chaperone*” (компаньйонка), що описує дорослу жінку, яка супроводжує молоду дівчину на балах і світських подіях. Це слово відображає жорсткі соціальні норми, за якими молоді жінки потребували нагляду, щоб уникнути пліток чи неприйнятної поведінки, підкреслюючи соціальний контроль та обмеження, з якими вони зіштовхувалися.

Ці історизми у “Бриджертонах” не лише наповнюють діалоги героїв реаліями регентської епохи, але й допомагають глибше занурити глядача у специфіку соціальних норм, культурних очікувань і взаємовідносин тогочасного суспільства. Вони підсилюють історичну автентичність серіалу і створюють багатогранний лінгвістичний фон, що відображає унікальність мови та культури періоду.

Серіал “Бриджертони” вирізняється унікальним підходом до мови персонажів, що поєднує архаїчну лексику з сучасними стилістичними прийомами, завдяки чому досягається баланс між історичною правдивістю та зрозумілістю для сучасного глядача. Це поєднання дозволяє глядачам глибше

зануритися в атмосферу епохи, але водночас зберігає певну близькість і актуальність для аудиторії, що значно полегшує сприйняття серіалу.

Наприклад, діалоги у серіалі часто поєднують старомодну лексику з сучасною манерою мовлення, що робить мову персонажів динамічною та живою. В одному з епізодів персонажі можуть обговорювати подію, використовуючи вишукані фрази, як-от *“It is of utmost importance...”* (*“Це має надзвичайну важливість...”*), а далі раптово переходити до сучасних виразів для емоційного чи комічного підсилення, таких як *“I am utterly done with this!”* (*“Я з цим закінчила!”*), що додає сцені іронічного відтінку і підкреслює конфлікт між формальностями епохи та щирими емоціями персонажів.

Інший приклад використання сучасних фраз — це вислови на кшталт *“You are the talk of the town”* (*“Про тебе тільки й говорять”*) або *“Such a mess!”* (*“Який безлад!”*), що, хоч і стилізовані під епоху, звучать зрозуміло і наближають глядача до персонажів. Сцени, де герої кажуть *“I simply cannot deal with this today”* (*“Я просто не можу мати справу з цим сьогодні”*), використовують розмовні вирази, які, незважаючи на свою сучасність, вписуються в загальний стиль і додають особливої динаміки до мови.

Також серіал вводить більш емоційні, «модернізовані» фрази, такі як *“Do not even start”* (*“Навіть не починай”*), коли герої хочуть зупинити небажану розмову. Всі ці приклади допомагають глядачу відчувати близькість до персонажів, зберігаючи водночас відчуття історичної атмосфери через поєднання минулого і сучасного мовного стилю.

Подібна фраза, хоча й стилістично спрощена і не зовсім відповідає історичній манері висловлювання, додає сучасного звучання, що резонує з глядачем. Такі елементи роблять діалоги більш інтригуючими і дозволяють підкреслити емоції персонажів, надаючи сценам певного драматизму та комізму.

Це стилістичне поєднання також допомагає акцентувати контраст між тогочасними соціальними нормами і поглядами персонажів. Наприклад, коли герої використовують класичну ввічливу лексику в формальних ситуаціях, а

потім раптом переходять до сучасніших, розмовних виразів, це створює ефект несподіваності та підкреслює внутрішні конфлікти, прагнення до свободи або відображає соціальне протиріччя між зовнішньою поведінкою і внутрішніми переконаннями.

Такий підхід забезпечує комічний ефект у певних сценах. Сучасні вирази та стиль іноді можуть звучати нелогічно чи навіть комічно у контексті подій XVIII–XIX століть, що надає сценам додаткового шарму та іронії. Наприклад, у сценах обговорення любовних стосунків, герої можуть використовувати як старовинні слова і фрази на кшталт “*courtship*” (залицання) або “*suitor*” (залицяльник), так і сучасні фрази, додаючи до серйозної теми легкості і гумору. Це також дозволяє авторам грати зі сприйняттям аудиторії, адже глядач, звиклий до сучасної мови, сприймає такий контраст як свіжий і цікавий елемент.

Крім того, такий лінгвістичний підхід сприяє тому, що герої здаються ближчими до сучасного глядача, адже вони говорять мовою, яка резонує з аудиторією. Ця гібридна мова створює ефект “попередження” культурного і мовного розриву, даючи можливість краще зрозуміти соціальні й емоційні стани героїв, їхню мотивацію і ставлення до подій.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ЗАСТАРІЛОЇ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ “БРІДЖЕРТОНИ”)

3.1. Особливості перекладу застарілої лексики

Переклад архаїзмів та історизмів у серіалі “Бріджертони” вимагає застосування особливих підходів для збереження культурного та історичного колориту епохи, одночасно роблячи текст зрозумілим для сучасного українського глядача. У серіалі активно використовуються архаїзми, що відображають соціальні відносини, статуси та звичаї британської аристократії. Перекладачі мають на меті створити відповідний український переклад, який би водночас зберіг автентичність оригіналу та був доступним для глядачів. Нижче розглянуто основні підходи до перекладу застарілої лексики та їх застосування на прикладах із серіалу.

Основні підходи до перекладу архаїзмів та історизмів

Калькування є одним із найефективніших методів для перекладу архаїзмів, що дозволяє зберегти структуру та точність оригіналу. Цей підхід особливо корисний при передачі титулів і форм звертань, які мають чіткі еквіваленти в українській мові. У серіалі “Бріджертони” важливу роль відіграють титули, що відображають соціальний статус персонажів, і використання калькування допомагає глядачам зрозуміти їх значення без порушення автентичності.

“*Duke*” — “герцог”. Титул “герцог” використовується в серіалі для головного персонажа, Саймона Бассета, герцога Гастінгса. Використання цього слова передає його високий статус і вплив у суспільстві, адже “герцог” є відомим і зрозумілим українським титулом.

“*Viscount*” — “віконт”. Цей титул носить Ентоні Бріджертон, старший брат головної героїні Дафни. Слово “віконт” точно передає середній рівень аристократичного статусу, допомагаючи глядачам зрозуміти його роль у суспільній ієрархії того часу.

“Your Grace” — “Ваша милість”. Звертання *“Your Grace”* часто використовують слуги та інші персонажі для підкреслення поваги до герцога Гастінгса. Калькування “Ваша милість” зберігає формальність та вишуканість оригіналу, одночасно роблячи звертання зрозумілим для української аудиторії.

Транскрипція зберігає звучання та стиль оригіналу, що особливо корисно при перекладі імен та титулів, які не мають однозначного еквівалента в українській мові або можуть втратити частину автентичності при калькуванні. Такий підхід дозволяє українським глядачам сприйняти звучання, яке властиве англійському середовищу, зберігаючи фонетичні та стилістичні особливості оригіналу.

“Anthony Bridgerton” — “Ентоні Бріджертон”

Ім’я Ентоні є також класичним англійським ім’ям, і його транскрипція допомагає зберегти звучання, яке підходить до персонажа з аристократичного середовища.

“Lady Whistledown” — “Леді Вістлдаун”. Леді Вістлдаун, авторка скандальних заміток про лондонське суспільство, має ключову роль у серіалі. Її ім’я-титул транскрибується для збереження інтриги та таємничості, яка оточує цього персонажа. Транскрипція передає стиль і особливість імені, одночасно залишаючи натяк на англійське походження.

Транскрипція дозволяє глядачам відчутти відмінність та автентичність іноземних імен та титулів, підкреслюючи культурну специфіку. Вона також сприяє створенню атмосфери британського аристократичного суспільства, де кожен титул має важливе значення та виконує роль у взаємовідносинах персонажів.

Адаптація — це метод, який дозволяє замінити певні елементи оригінального тексту культурно специфічними виразами, що ближче до мови та культури цільової аудиторії. Вона застосовується для того, щоб зберегти зрозумілість, уникнути надмірної складності і зробити переклад більш природним для сприйняття. У серіалі “Бріджертони” адаптація активно

використовується для перекладу титулів, звертань, а також деяких архаїчних виразів, що можуть бути незрозумілі українському глядачеві без додаткових пояснень.

У серіалі постійно йдеться про “*courtship*” — процес, коли чоловік знайомиться з жінкою з метою шлюбу.

Переклад “*залицяння*” є вірним, оскільки він зберігає романтичний і соціальний підтекст, властивий аристократичним практикам того часу.

Термін “*penny dreadful*” вживається для позначення дешевих, популярних газет чи книг, які часто мали сенсаційний характер.

В українському перекладі це можна передати як “*дешеві романи*”, що було поширеним описом для такої літератури в минулі століття.

В серіалі термін “*frock*” використовується для опису суконь, які носять дами в аристократичному середовищі.

Слово “*плаття*” є точним українським еквівалентом для цього терміну і зберігає значення архаїчного опису жіночого одягу.

Замінна стратегія

у перекладі полягає у заміні архаїчних чи складних виразів сучасними або більш зрозумілими для цільової аудиторії варіантами. Цей підхід допомагає зробити мову більш доступною та природною, зберігаючи водночас динамічність і ефективність комунікації, особливо в діалогах.

Архаїчний вираз “*whence*” означав “*звідки*” або “*відкуди*”. У сучасному перекладі на українську цей вираз буде замінено на “*звідки*”, “*Whence do you come?*” “*Звідки ти?*”.

Замінюючи “*whence*” на “*звідки*”, мова стає простішою і менш вишуканою, що робить діалог доступним для сучасного сприйняття.

“*Shall*” — “*Будеш*” або “*Повинен*”

У старій англійській мові слово “*shall*” часто використовувалося для вираження обов’язку або наміру, наприклад, “*Shall I come to you?*” можна перекласти як “Я прийду до тебе?” або “Ти хочеш, щоб я прийшов?”.

Заміна “*shall*” на сучасний “будеш” або “повинен” допомагає зробити діалог менш формальним і більш доступним для сучасного українського глядача.

“*Nay*” — “*Hi*”

В архаїчній англійській мові “*nay*” використовувалося як заперечення замість сучасного “*no*”. Наприклад, фразу “*Nay, I will not do that!*” можна перекласти як “Ні, я не зроблю цього!”.

Замінюючи “*nay*” на “ні”, ми уникаємо використання застарілого терміну і робимо мову більш сучасною та зрозумілою для аудиторії.

“*Fain*” — “*З радістю*”

“*I would fain know your name.*” “Я з радістю дізнаюся твоє ім’я.”

Пояснення: “*Fain*” в архаїчному значенні означає “з радістю”. У сучасному перекладі це замінюється на більш звичну для українського слухача фразу “з радістю”, що робить фразу легшою для сприйняття.

“*Hark*” — “*Слухай*”

“*Hark! I have something to say.*” “Слухай! Я маю щось сказати.”

“*Hark*” — застаріле слово, що означає “слухати” або “уважно слухати”. У сучасному перекладі воно замінюється на більш знайомий варіант “слухай”, щоб зберегти легкість і природність.

“*Methinks*” — “*Мені здається*”

“*Methinks you are mistaken.*” “Мені здається, що ти помиляєшся.”

“Methinks” — це старий варіант виразу “I think” (я думаю). У перекладі використовується сучасна форма “Мені здається”, що робить фразу природною і зрозумілою для сучасного слухача.

“Verily” — “Справді”

В оригіналі: “Verily, I shall not go.”

Переклад: “Справді, я не піду.”

Пояснення: “Verily” означає “справді” або “по-справжньому”. Це слово замінюється на звичне “справді”, щоб зробити фразу менш застарілою і більш доступною для глядачів.

“An it please you” — “Якщо вам завгодно”

В оригіналі: “An it please you, I shall go with thee.”

Переклад: “Якщо вам завгодно, я піду з вами.”

Пояснення: “An it please you” — це архаїчний вираз, який означає “якщо вам завгодно”. У сучасному перекладі він замінюється на більш звичну для слухачів форму “Якщо вам завгодно”, що робить репліку більш природною для сучасної мови.

“Forsooth” — “Справді”

В оригіналі: “Forsooth, I did not know that.”

Переклад: “Справді, я не знав цього.”

Пояснення: “Forsooth” — це старе слово, що означає “справді”. У перекладі воно замінюється на сучасне “справді”, щоб зберегти смисл, але зробити репліку зрозумілішою для глядачів.

Замінна стратегія у перекладі дозволяє уникнути складних чи незрозумілих виразів, що можуть заплутати сучасного глядача. Використання зрозумілих і доступних аналогів дозволяє зберегти суть оригіналу, не порушуючи його емоційну та культурну атмосферу, при цьому роблячи мову природною і близькою для сучасної аудиторії.

Семантична адаптація

Семантична адаптація використовується, коли необхідно передати емоційний зміст, атмосферу або культурний контекст, який може бути втраченим при буквальному перекладі. Вона дозволяє зберегти емоційну та культурну точність, не дотримуючись букви оригіналу. Це особливо важливо у випадках, коли прямий переклад не відповідає культурним реаліям або настрою сцени.

“My dearest” — “Моя найдорожча” / “Моє серце”

В оригіналі: “My dearest, I have missed you.”

Переклад: “Моя найдорожча, я скучав за тобою.”

або “Моє серце, я скучав за тобою.”

Пояснення: У цьому випадку, замість буквального перекладу “my dearest”, можна використати “моя найдорожча” або “моє серце”, щоб передати не лише буквальне значення, але й емоційний підтекст, який важливий для сприйняття інтимних або романтичних стосунків між персонажами. Це адаптація, що дозволяє зберегти ніжний тон та близькість між героями.

“Upon my honor” — “Чесне слово” / “Клянуся честю”

В оригіналі: “Upon my honor, I swear to you that I will protect you.”

Переклад: “Чесне слово, я клянусь тобі, що захищатиму тебе.”

або “Клянуся честю, я буду тебе охороняти.”

Пояснення: “Upon my honor” — це архаїчний вираз, що використовується для підкреслення серйозності обіцянки або клятви. В українському перекладі замінюється на вирази, які більш звичні для сучасного сприйняття, такі як “чесне слово” або “клянуся честю”, що в контексті зберігають важливу емоційну вагу, не виглядаючи занадто застарілими чи неприродними.

“Farewell, my love” — “Прощавай, моя кохана” / “Прощавай, люба”

В оригіналі: “Farewell, my love, until we meet again.”

Переклад: “Прощавай, моя кохана, до зустрічі.”

або “Прощавай, люба, до нових зустрічей.”

Пояснення: У цьому випадку англійське “Farewell” можна перекласти як “Прощавай”, а вираз “my love” — як “моя кохана” або “люба”, що створює більш емоційний і інтимний тон, що відповідає українським традиціям вираження почуттів.

“Pray, do tell” — “Кажі, будь ласка” / “Будь ласка, розкажі”

В оригіналі: “Pray, do tell me what happened!”

Переклад: “Кажі, будь ласка, що сталося!”

або “Будь ласка, розкажі, що трапилося!”

Пояснення: Вираз “pray” в староанглійському контексті використовується для підсилення прохання або запиту, що вказує на формальність і ввічливість. У сучасному перекладі це замінюється на більш звичні фрази “кажі, будь ласка” або “розкажі, будь ласка”, щоб зберегти ввічливість і теплоту, але без архаїзмів.

“God save the Queen” — “Боже, бережи королеву”

В оригіналі: “God save the Queen.”

Переклад: “Боже, бережи королеву.”

Пояснення: В англійській культурі це вираз є стандартною частиною королівської церемонії. Для українського глядача цей вираз не потребує адаптації у культурному контексті, тому його можна перекласти буквально як “Боже, бережи королеву”, що відповідає тому ж святому значенню.

“With all due respect” — “З усією повагою”

В оригіналі: “With all due respect, I must disagree.”

Переклад: “З усією повагою, я мушу не погодитися.”

Пояснення: Це вираз, що використовується для підкреслення ввічливості при висловлюванні незгоди. У перекладі він зберігається як “З усією повагою”, що є звичним для українського сприйняття і відповідає емоційному змісту

Семантична адаптація дозволяє перекладачу зберегти емоційний та культурний зміст оригіналу, при цьому враховувати мовні та культурні відмінності між англійською та українською мовами. Це особливо важливо у серіалі, де значення кожної фрази часто не можна передати без урахування емоційного контексту, тому адаптація допомагає зберегти атмосферу, забезпечуючи доступність і зрозумілість для аудиторії.

3.2. Специфіка перекладу кінодискурсу

Переклад кінодискурсу, що включає архаїзми та історизми, є складною задачею, оскільки він вимагає не лише точності передачі змісту, а й врахування культурних контекстів, емоційного забарвлення та особливостей мовної еволюції. У кіно та серіалах часто зустрічаються застарілі лексичні одиниці, які відображають специфічні культурні й історичні аспекти, що можуть бути незрозумілі для сучасного глядача. Тому перекладач змушений застосовувати різноманітні стратегії для того, щоб зберегти автентичність оригіналу, не порушуючи при цьому зрозумілість для цільової аудиторії.

Однією з основних труднощів є переклад історизмів, які позначають реалії минулих епох, що вже не існують у сучасному житті. Історизми можуть бути як елементами мовної картини світу, так і характеристиками певної епохи, що зберігають свою специфічність тільки в контексті історії. У таких випадках важливо не лише точно передати значення слова, а й зберегти атмосферу тієї епохи, яку відтворює кінодискурс. Це може вимагати застосування специфічних прийомів, таких як калькування, транскрипція, адаптація або заміна на сучасні аналоги.

У серіалі “Бріджертони” можна побачити, як перекладачі використовують різні стратегії для того, щоб зберегти атмосферу XVIII-XIX століття, водночас роблячи текст доступним для сучасного українського глядача. Це включає

адаптацію звертань, титулів, а також переведення специфічних історичних понять, що можуть бути малозрозумілими без додаткових пояснень [29].

Дослідження та аналіз перекладу кінодискурсу також відображають певні теоретичні підходи до роботи з архаїзмами та історизмами. Наприклад, згідно з Kussmaul, в перекладі важливо не тільки передавати точне значення слів, але й враховувати функцію, яку вони виконують у культурному контексті оригіналу. Переклад повинен зберігати емоційний заряд та атмосферу оригіналу, навіть якщо для цього потрібно внести зміни до структури та форми виразу. Також перекладач повинен бути обізнаний із специфічними рисами історичних контекстів, щоб не втратити значення та культурну глибину при передачі архаїчних елементів [24].

Таким чином, переклад кінодискурсу, що містить архаїзми та історизми, потребує обережного підходу та гнучкості в застосуванні перекладацьких стратегій, щоб зберегти не лише точність, а й атмосферу і культурний контекст оригіналу.

Продовжуючи розкриття специфіки перекладу кінодискурсу з архаїзмами та історизмами на прикладі серіалу Бріджертони, важливо звернути увагу на те, як саме перекладачі працюють із термінами та фразами, які мають не тільки лексичну, але й культурну та історичну значущість. Вони використовують різноманітні стратегії, щоб передати враження та атмосферу епохи, залишаючи при цьому переклад доступним і зрозумілим для сучасного глядача.

Збереження соціальних статусів через титули та звертання

Один з основних аспектів перекладу Бріджертонів — це адаптація соціальних титулів та форм звертань, що належать до епохи регентства в Англії. У серіалі часто використовуються титули, такі як “Duke”, “Viscount”, “Baroness”, а також специфічні форми звертань до персонажів на кшталт “Your Grace”, “My Lord”, “Madam”. Переклад цих елементів потребує виваженого підходу, адже вони не тільки інформують про соціальний статус, але й допомагають створити атмосферу того часу.[31]

Наприклад, у серіалі титул “Duke” часто зустрічається у звертаннях до персонажа, і в українському перекладі це слово передається як “герцог”. Це відповідний термін, який зберігає історичну та соціальну значущість, оскільки герцог у британській аристократії є високим титулом. Водночас, звертання “Your Grace”, яке є способом ввічливого звернення до герцога, перекладається як “Ваша милість”, що відповідає українському етикету і дозволяє зберегти повагу до титулу в межах української культури.

Специфіка історичних термінів

У серіалі також з’являються історичні терміни, які відображають реалії певної епохи, що вже не існують у сучасному житті. Наприклад, у сценах Бріджертонів часто зустрічаються такі терміни, як “Season” (період придбання популярності серед аристократії), “Courtship” (система залицяння), що мають конкретне соціальне значення в контексті XIX століття. Ці терміни потребують адаптації, щоб бути зрозумілими для сучасного українського глядача [16].

Слово “Season”, яке в контексті серіалу описує період року, коли аристократія бере участь у балах і соціальних заходах, в українському перекладі часто адаптується як “сезон”. Це дозволяє зберегти дух оригіналу і вказати на важливість цього періоду для соціальної інтеграції персонажів.

Переклад архаїчних виразів та фраз

Архаїчні вирази, що зустрічаються в мові персонажів Бріджертонів, також потребують особливого підходу в перекладі. Наприклад, у серіалі можна почути фрази на зразок “Upon my honor” або “I give you my word”, що є архаїчними способами вираження обіцянки чи клятви. В українському перекладі ці фрази можуть бути адаптовані як “чесне слово” або “клянуся честю”, що зберігає урочистість і важливість цих виразів, але робить їх доступними для сучасного глядача.

Інший приклад — вираз “My dearest”, який у серіалі часто використовується для вираження ніжності. В українському перекладі це може бути адаптоване як “моя найдорожча” або “моє серце”, що передає ту ж емоційну інтонацію, але з урахуванням культурних особливостей української мови.

Збереження формальної мови

У серіалі Бріджертони персонажі часто використовують надзвичайно формальну мову, що підкреслює їхній високий соціальний статус або певну соціальну дистанцію. Перекладачі серіалу повинні вміло передавати ці формальності через відповідні форми звертання і вирази, зберігаючи не лише лексичну точність, а й атмосферу того часу.

Наприклад, у діалозі між персонажами аристократичної родини часто використовується форма звертання “My Lord” або “Madam”. В українському перекладі ці звертання адаптуються як “Пане” або “Пані”, що є природними для української культури, але водночас зберігають той рівень шанобливості, який був характерний для англійської аристократії того часу.

Проблеми перекладу ідіоматичних виразів та культурних реалій

Серіал Бріджертони наповнений не лише архаїзмами та історизмами, а й ідіоматичними виразами та культурними реаліями, які важко перевести на іншу мову. У таких випадках перекладачі використовують адаптацію чи навіть калькування. Наприклад, в одній з сцен персонаж говорить: “She is the talk of the ton.” Слово “ton” в даному контексті є сленговим терміном, що позначає вищий шар британського суспільства. В українському перекладі це може бути передано як “вся аристократія” або “вся висока sociedad”, щоб зберегти культурний контекст і водночас зробити вираз зрозумілим для українських глядачів [16].

Таким чином, переклад кінодискурсу, що включає архаїзми, історизми та специфічні культурні терміни, вимагає від перекладачів високого рівня професіоналізму та глибокого розуміння історії, культури та соціальних реалій того часу. Тільки в такому разі можна досягти балансу між збереженням автентичності оригіналу і забезпеченням зрозумілості та доступності для сучасної аудиторії.

3.3 Кількісний аналіз методів перекладу архаїзмів та історизмів у серіалі "Бріджертони"

У цьому підрозділі представлений кількісний аналіз методів перекладу архаїзмів та історизмів, що зустрічаються у серіалі "Бріджертони". Для аналізу було вибрано 76 прикладів, що охоплюють різні стратегії перекладу, такі як калькування, адаптація, конкретизація, генералізація, диференціація та елімінація. Оскільки серіал містить багатий лексичний матеріал, важливо розуміти, як перекладачі адаптують старовинні терміни до контексту сучасної мови, зберігаючи стиль та атмосферу епохи [8].

Методи перекладу архаїзмів та історизмів

За результатами аналізу можна виділити шість основних методів перекладу, які застосовувалися для перекладу 76 прикладів архаїзмів та історизмів з серіалу. Розподіл прикладів за методами перекладу виглядає наступним чином:

Калькування — 24 терміни (31,5%)

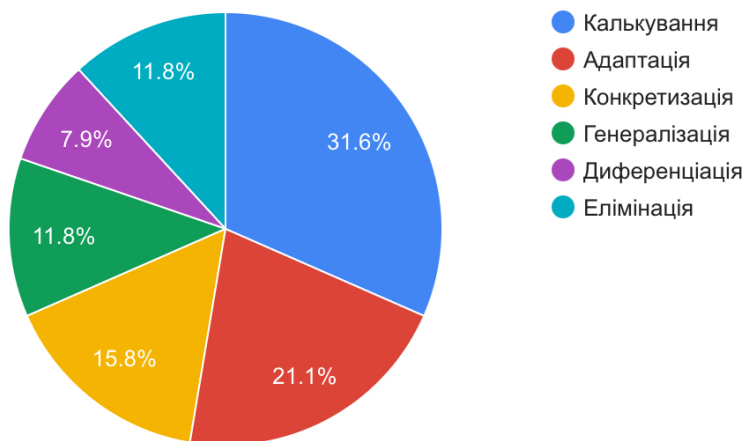
Адаптація — 16 термінів (21%)

Конкретизація — 12 термінів (15,8%)

Генералізація — 9 термінів (11,8%)

Диференціація — 6 термінів (7,9%)

Елімінація — 9 термінів (11,8%)

Калькування (31,5%) — цей метод є найбільш поширеним, що підтверджує важливість збереження структури та значення оригінальних термінів. Перекладачі часто використовують калькування для збереження точності і колориту старовинних термінів. *Dowager* → «Вдовіюча», *Debutante* → «Дебютантка», *Marriage market* → «Шлюбний ринок», *Calling card* → «Візитівка», *Season* → «Сезон», *Featherington house* → «Дім Фезерінгтонів», *Promenade* → «Променад», *Drawing room* → «Вітальня», *Ball gown* → «Бальна сукня», *Lady-in-waiting* → «Фрейліна», *Ancestral estate* → «Родовий маєток», *Courting season* → «Сезон залицянь», *Governess* → «Гувернантка», *Ward* → «Підопічна», *Modiste* → «Модистка», *Scandal sheet* → «Скандальна хроніка», *Title* → «Титул», *Betrothal* → «Заручини», *Inheritance* → «Спадок», *Family crest* → «Родинний герб», *Gentleman* → «Джентльмен», *Trousseau* → «Придане», *Manor house* → «Садиба», *Visiting card* → «Візитівка».

Адаптація (21%) — адаптація дозволяє зробити старовинні терміни зрозумілими для сучасної аудиторії. Перекладачі часто модифікують терміни таким чином, щоб зберегти сенс і зробити його більш доступним для глядачів., *Duke* → «Герцог», *Viscount* → «Віконт», *Lady's maid* → «Камеристка», *Matchmaker* → «Сваха», *Footman* → «Лакей», *High society* → «Вищий світ», *Chaperone* → «Супровідниця», *Earl* → «Граф», *Baron* → «Барон», *Ball* → «Бал», *Heir* → «Спадкоємець», *Gala* → «Свято», *Debut* → «Дебют», *Dowager duchess* → «Герцогиня-вдова», *Titleholder* → «Титулований», *Household* → «Родина».

Конкретизація (15,8%) — у разі коли термін має кілька значень або не має точного аналога в мові перекладу, перекладачі застосовують конкретизацію для уточнення значення. *Debutante* → дебютантка на балу, *Folly* → необачність благородних людей *Trousseau* → «Весільне придане», *Season debut* → «Перший вихід у сезон», *Marriage portion* → «Шлюбний спадок», *Courtship* → «Залицання», *Governess duties* → «Обов'язки гувернантки», *Promenade walk* → «Світська прогулянка», *Rake's reputation* → «Слава розпусника», *Lord's favor* → «Покровительство лорда», *Inherited title* → «Отриманий титул», *Match* → «Шлюбний союз».

Генералізація (11,8%) — застосовується, коли термін є дуже вузьким або специфічним для певної епохи, і його можна замінити більш загальним синонімом. *Squire* → землевласник, *Maiden* → дівчина *Phaeton* → «Карета», *Marquess* → «Аристократ», *Mansion* → «Дім», *Parlor* → «Кімната», *Gentry* → «Шляхта», *Peerage* → «Знать», *Courtyard* → «Двір», *Inheritance* → «Спадщина».

Диференціація (7,9%) — застосовується для диференціації значень термінів, надаючи їм специфічний контекст. *Courtship* → «Сезон залицянь», *Chaperone* → «Опікунка для дебютанток», *Rake* → «Чоловік із сумнівною репутацією», *Ancestral home* → «Рідний маєток із історією», *Match* → «Партнер для шлюбу», *Modiste* → «Кравчиня».

Елімінація (11,8%) — іноді перекладачі вилучають терміни, якщо їх значення не є критичним для розуміння або якщо вони не мають прямого аналога в українській мові. *Nobleman* → вилучено, *Top* → не перекладено, *Scandal sheet* → не перекладено, *Dowry* → не перекладено, *Phaeton* → не перекладено, *Modiste* → не перекладено, *Rake* → не перекладено, *Courtship season* → не перекладено, *Trousseau* → не перекладено, *Visiting card* → не перекладено.

Розподіл за методами перекладу в серіалі “Бріджертони” демонструє прагнення перекладачів зберегти стилістичну точність і атмосферу епохи. Калькування та адаптація є найбільш використовуваними методами, оскільки вони дозволяють передати архаїчний стиль мови, зберігаючи при цьому зрозумілість для сучасного глядача. Застосування конкретизації та генералізації показує, що перекладачі часто зіштовхуються з проблемами, коли старовинні терміни не мають прямих аналогів у сучасній мові або є надто спеціалізованими. Диференціація і елімінація використовуються рідше, оскільки ці методи застосовуються лише у випадках, коли інші методи не є ефективними.

У серіалі “Бріджертони” мова наповнена різноманітними архаїзмами та історизмами, що допомагає створити атмосферу епохи. Зважаючи на контекст і специфіку серіалу, до архаїзмів та історизмів можна віднести лексичні одиниці, що були поширені в англійській мові в часи, описувані в серіалі (XIX століття), але в сучасній мові є маловживаними або зовсім застарілими

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі детально проаналізовано використання та переклад англійської застарілої лексики в кінодискурсі на прикладі серіалу “Бріджертони”. Дослідження дозволило зробити наступні висновки:

У магістерській роботі було проведено детальний аналіз використання та перекладу англійської застарілої лексики в кінодискурсі, зокрема на прикладі серіалу “Бріджертони”. Дослідження підтвердило важливість застарілої лексики для створення автентичного історичного контексту в кінематографі, що є основою для глибшого розуміння епохи та культурних особливостей, зображених у фільмі. Застаріла лексика, що включає архаїзми та історизми, активно використовується для створення атмосфери минулого, що дозволяє глядачам краще зануритися в історичний період. Такі лексичні одиниці сприяють не лише точному відображенню епохи, але й допомагають формувати соціальні та культурні стереотипи персонажів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що під час перекладу застарілої лексики особливу увагу слід приділяти збереженню культурних конотацій та історичного контексту, особливо в контексті історичних серіалів, таких як “Бріджертони”. Переклад має не лише передавати зміст слів, але й зберігати їхню роль у загальному контексті твору, підкреслюючи важливі соціальні та культурні аспекти, що лежать в основі діалогів і ситуацій.

У магістерській роботі були виконані всі завдання, поставлені для досягнення мети дослідження. Починаючи з огляду теоретичних підходів до вивчення застарілої лексики, було визначено її значення в сучасному мовному контексті. Застаріла лексика, зокрема архаїзми та історизми, є важливим інструментом для відтворення історичного контексту і створення автентичної атмосфери. Вивчення таких лексичних одиниць допомагає зрозуміти еволюцію мови та соціокультурні зміни, що відбувалися у певні історичні періоди. У роботі також було розглянуто специфіку використання застарілої лексики в кінодискурсі, зокрема в історичних драмах, таких як серіал “Бріджертони”, що

підкреслює важливість точного перекладу старовинних термінів для передачі духу епохи.

Одним з основних завдань було проведення аналізу наукових праць, які досліджують переклад архаїзмів та історизмів, як в українському, так і в міжнародному контекстах. Це дозволило сформулювати підходи до перекладу застарілих лексичних одиниць, які зберігають як лексичне значення, так і культурні конотації оригіналу. Для цього було визначено основні методи перекладу, серед яких калькування, адаптація, конкретизація, генералізація, диференціація та елімінація. Кожен з методів був проаналізований на основі прикладів із серіалу “Бріджертони”, що дозволило виявити, які прийоми використовуються найчастіше для передачі історичної лексики.

Крім того, було проведено детальний аналіз вибору перекладацьких прийомів у серіалі “Бріджертони”, що дозволило оцінити ефективність використаних методів у передачі оригінального настрою та культурних нюансів. Аналіз показав, що найбільш часто використовуваними методами є калькування та адаптація, що дозволяє зберігати автентичність і точність старовинних термінів, зберігаючи при цьому зрозумілість для сучасної аудиторії. Менш поширеними були конкретизація та генералізація, що використовуються у випадках, коли терміни не мають точних аналогів у цільовій мові або є занадто вузькими.

Завершальним завданням було повторне визначення та категоризація основних перекладацьких прийомів, що дозволило ще раз підкреслити важливість вибору правильних стратегій для збереження історичного контексту при перекладі. У результаті, дослідження підтвердило, що переклад застарілої лексики є важливою складовою збереження автентичності та культурних нюансів в кінодискурсі, а також підкреслило важливість точного перекладу для передачі історичного змісту та створення правильної атмосферності.

Аналіз методів перекладу архаїзмів та історизмів у серіалі “Бріджертони” показав, що перекладачі використовують різноманітні стратегії для збереження автентичності тексту, адаптуючи його для сучасної аудиторії.

Найпоширенішими методами є калькування та адаптація, що дозволяє зберегти стиль епохи, передаючи старовинні терміни у зрозумілому контексті для глядачів. Калькування (31,5%) підтверджує важливість збереження структури і значення оригінальних слів, що сприяє створенню атмосферності та автентичності. Адаптація (21%) допомагає зробити старовинні терміни зрозумілими, не втрачаючи їхнього сенсу, і робить мову серіалу доступною для сучасного сприйняття.

Методи конкретизації та генералізації, що становлять 15,8% і 11,8% відповідно, використовуються в ситуаціях, коли терміни або вирази мають кілька значень або не мають прямого аналога у мові перекладу. Це свідчить про складнощі перекладу термінів, які були характерні для специфічного часу або соціального контексту, таких як слова, пов'язані з аристократичними титулами чи соціальними нормами XIX століття.

Менш поширеними методами є диференціація (7,9%) і елімінація (11,8%), які застосовуються у випадках, коли терміни мають вузький контекст або не є важливими для розуміння основного змісту. Ці методи використовуються рідше, адже вони застосовуються для уточнення значення або усунення термінів, що не мають аналогів в українській мові або не несуть суттєвого навантаження в контексті серіалу.

Загалом, аналіз показав, що перекладачі серіалу “Бріджертони” вдало поєднують різні методи перекладу, зберігаючи автентичність мови та атмосферу епохи, одночасно роблячи текст доступним і зрозумілим для сучасної аудиторії. Це підкреслює важливість точного перекладу історичної лексики для збереження культурного контексту та емоційного впливу, що є особливо важливим у рамках історичних драм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О. Вплив глобалізації на розвиток англійської лексики. Львів: Видавничий центр, 2008. 182 с.
2. Гнатюк О. Соціальні маркери архаїзмів. Київ: Либідь, 2004. 240 с.
3. Кагановська О. Лексикологія англійської мови. Київ: Вища школа, 2001. 256 с.
4. Кравченко М. Відродження архаїзмів у сучасній культурі. Київ: Науковий світ, 2015. 214 с.
5. Курило О. Розвиток англійської мови. Харків: Ранок, 2003. 312 с.
6. Лисенко М. Архаїзми у поетичній мові. Одеса: Астропринт, 2010. 184 с.
7. Маляр П. Використання архаїзмів у середньовічній літературі. Київ: Видавничий дім, 2012. 198 с.
8. Максимов С. Є. Теорія та практика перекладацького аналізу тексту. 2-ге вид. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 206 с.
9. Огієнко І. Історія української літературної мови. Львів: Світ, 2001. 464 с.
10. Павленко Н. Кінодискурс і мова: проблеми перекладу. Київ: НАН України, 2018. 223 с.
11. Потебня О. Думка і мова. Київ: Наукова думка, 1993. 342 с.
12. Шевельов Ю. Історія української мови. Харків: Акта, 2002. 402 с.
13. Ткаченко О. Архаїзми у творчості Тараса Шевченка. Харків: Фоліо, 2012. 194 с.
14. Anderson S. Language and Globalization: Historical Perspectives. Blackwell Publishing, 2008. 245 p.
15. Baugh A. C., Cable T. A History of the English Language. Routledge, 2002. 442 p.
16. Brown, A. Courtship and Ton: Language as a Social Marker in Bridgerton // Variety. 2022.
17. Crystal D. The Stories of English. Penguin Books, 2003. 584 p.
18. Griffin, S. The Linguistic Charm of Bridgerton: How Period Dramas Use Language to Build Worlds // The Guardian. 2021.

19. Hogg R. M. A History of the English Language. Cambridge University Press, 1992. 348 p.
20. Johnson S. Historical Linguistics and Language Evolution. Oxford University Press, 2015. 432 p.
21. Johnson, K. Historical Sociolinguistics in Cinema: The Role of Archaic Lexis in Historical Dramas // Journal of Historical Sociolinguistics. 2020.
22. Machin, D. Analysing Popular Music: Image, Sound and Text / D. Machin. – London: SAGE Publications, 2010. – 272 p.
23. McWhorter J. The Power of Babel: A Natural History of Language. Random House, 2001. 288 p.
24. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. Prentice Hall.
25. Robinson, M. Language and Society in Regency England: A Cultural Analysis. Oxford: Oxford University Press, 2019.
26. Simpson J. The Oxford English Dictionary and the English Language. Clarendon Press, 2000. 315 p.
27. Thorne J. Language Change and Historical Context. Oxford University Press, 2015. 310 p.
28. Trudgill P. Language and Society. Penguin, 1999. 256 p.
29. Van Dusen, C. How Bridgerton Balances Historical Accuracy and Modern Appeal // Netflix Tudum. 2021.
30. Wilson A. Language and Identity in Historical Contexts. Cambridge University Press, 2017. 308 p.
31. Wilson A. Old Words, New Meanings: Language Evolution and Historical Linguistics. Cambridge University Press, 2017. 295 p.
32. Yule G. The Study of Language. Cambridge University Press, 2010. 320 p.
33. Balas, A. Translation and Historical Discourse in Film: Challenges and Strategies / A. Balas. – New York: Palgrave Macmillan, 2016. – 284 p.
34. Harper D. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com> (<https://www.etymonline.com/>).

35. Netflix Tudum. How Bridgerton Balances Historical Accuracy and Modern Appeal. URL: <https://www.netflix.com/tudum>.
36. Academia.edu. Strategies for translating archaisms. URL: <https://www.academia.edu>.
37. Brill Online. Historical and archaic vocabulary in translation. URL: <https://brill.com>.
38. Cambridge Core. Translation and the evolution of historical vocabulary. URL: <https://www.cambridge.org/core>.
39. Corpus of Historical American English (COHA). Analyzing archaisms in historical contexts. URL: <https://www.english-corpora.org/coha/>.
40. Digital Medievalist. Archaism in translation of medieval texts. URL: <http://www.digitalmedievalist.org>.
41. EBSCOhost. Techniques for translating historical texts. URL: <https://www.ebsco.com>.
42. ELT Journal. Teaching and translating historical vocabulary. URL: <https://academic.oup.com/eltj>.
43. European Society for Translation Studies. Translating archaic language: Strategies and tools. URL: <https://www.est-translationstudies.org>.
44. Google Scholar. Analysis of archaism in translation. URL: <https://scholar.google.com>.
45. Historical Thesaurus of English. Mapping archaic vocabulary over time. URL: <https://ht.ac.uk/>.
46. Humanities Commons. Translating archaisms in popular media. URL: <https://hcommons.org>.
47. Humanities Digital Library. Archaisms and cultural context in translation. URL: <https://humanities-digital-library.org>.
48. JSTOR. Archaic language in media: Translational perspectives. URL: <https://www.jstor.org>.
49. Lexilogos. Historical dictionaries and their role in translation. URL: <https://www.lexilogos.com>.

50. Literary Hub. The beauty and challenge of translating archaic language. URL: <https://lithub.com>.
51. Modern Language Association (MLA). Resources for translating historical language. URL: <https://www.mla.org>.
52. Multilingual Magazine. Translating historical texts: The role of archaic language. URL: <https://multilingual.com>.
53. National Endowment for the Humanities. Translating historical texts: Preserving archaisms. URL: <https://www.neh.gov>.
54. Oxford English Dictionary. Archaism and historical terminology. URL: <https://www.oed.com>.
55. Proz.com. Discussion on translating archaisms in historical texts. URL: <https://www.proz.com>.
56. ResearchGate. Techniques for translating archaic vocabulary. URL: <https://www.researchgate.net>.
57. Routledge Translation Studies Portal. Exploring translation of archaic vocabulary. URL: <https://www.routledge.com/translationstudies>.
58. Springer Link. Challenges in translating archaic vocabulary. URL: <https://link.springer.com>.
59. Taylor & Francis Online. Archaisms and their cultural significance in translation. URL: <https://www.tandfonline.com>.
60. The Linguist List. Archaism in translation: Challenges and strategies. URL: <https://linguistlist.org>.
61. ThoughtCo. How to translate archaisms effectively. URL: <https://www.thoughtco.com>.
62. Translators Without Borders. Guidelines for translating historical terminology. URL: <https://www.translatorswithoutborders.org>.
63. Translation Commons. Online tools for archaic translation. URL: <https://translationcommons.org>.
64. Translation Journal. Translating historical and archaic vocabulary. URL: <https://www.translationjournal.net>.

65. Library of Congress. Translating historical literature: A guide. URL:
<https://www.loc.gov>.

SUMMARY

This master's thesis thoroughly examines the use and translation of archaic English vocabulary in audiovisual discourse, specifically focusing on the case study of the "Bridgerton" series. The research confirms the significance of archaic vocabulary in creating an authentic historical context in cinematography, which is essential for a deeper understanding of the depicted era and cultural nuances. Archaic terms, including archaisms and historical terms, play a significant role in constructing the atmosphere of the past, allowing viewers to immerse themselves in the historical period. These lexical units not only contribute to an exact reflection of the era but also help shape the social and cultural stereotypes of the characters.

A major practical implication of this research is the emphasis on preserving cultural connotations and historical context during the translation of archaic vocabulary, especially in historical series like "Bridgerton." The translation process needs to do more than convey the literal meaning of words; it must also maintain their role within the broader context of the work, highlighting significant social and cultural aspects that underpin the dialogues and situations.

The thesis also addresses the theoretical approaches to studying archaic vocabulary, analyzing its role in modern language contexts. Archaic vocabulary, particularly archaisms and historical terms, is a key tool for reconstructing historical settings and creating an authentic atmosphere. This helps to understand the evolution of language and the socio-cultural changes of specific historical periods. Additionally, the work explores the specific use of archaic vocabulary in film discourse, especially in historical dramas like "Bridgerton," emphasizing the importance of accurate translation to convey the spirit of the era.

A critical part of the study involved analyzing scholarly works on the translation of archaisms and historical terms in both the Ukrainian and international contexts. This allowed the formulation of approaches to translating archaic lexical units that preserve

both their lexical meaning and the cultural connotations of the original. The study also categorized the main translation methods, including calquing, adaptation, concretization, generalization, differentiation, and elimination, which were then analyzed based on examples from “Bridgerton.” This analysis highlighted the most frequently used strategies for translating historical vocabulary.

Furthermore, a detailed analysis of the translation choices in the “Bridgerton” series allowed for an evaluation of the effectiveness of the applied methods in conveying the original tone and cultural nuances. The analysis revealed that the most used methods were calquing and adaptation, as these methods help support the authenticity and precision of archaic terms while ensuring their comprehensibility for a modern audience. Less common methods such as concretization and generalization are used when terms do not have exact equivalents in the target language or are too specific.

In conclusion, the thesis demonstrates that the translation of archaic vocabulary is a crucial element in maintaining authenticity and cultural nuances in audiovisual discourse. The study highlights the importance of accurate translation for preserving historical content and creating the right atmosphere in historical dramas. Through a detailed examination of translation methods and a case study of “Bridgerton,” the research offers valuable insights into the challenges and strategies of translating historical language in media.